

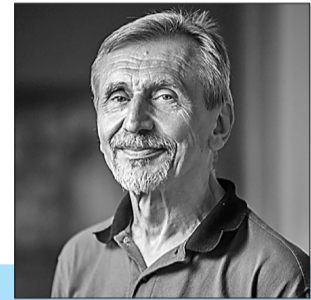

Фото із сайту president.gov.ua

В Україні вшанували пам'ять Героїв Крут. Матеріал читайте на стор. 3

МИКОЛА РЯБЧУК

2

ВІКТОР МОРОЗ

5

ГАЛИНА ПАЛАМАРЧУК

10

Математика і філософія воєн

ПОГЛЯД

Мирослав ДОЧИНЕЦЬ, письменник, журналіст, лавреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

14600. Стільки воєн було за історію людства. Всі нібито з різних причин, із різною тактикою і стратегією, різної тривалості і кількості жертв.

Але всі мали одне спільне: війна колись починається і колись закінчується.

Війни були, є і будуть присутні в світі, поки в людській природі існують агресія, амбіції, жадібність, заздрість, гордість, нетерпимість і міжплеменна ненависть. Тобто — вічно. А політико-національно-соціально-релігійні обґрунтування — це лише цивілізаційна обгортка нутра окультуреного нутрянного дикунства.

Починаються і закінчуються... Закінчуються і починаються...

Математика і філософія смерті.

Напруга тиші

Запах війни повис у повітрі. Світ це відчуває і говорить, кричить про це.

У нас — мовчання. Чому?

Пасіонарії мовчать, бо вони готові воювати за Україну за будь-яких умов і до кінця.

Болото мовчить, бо воно не буде воювати і тому не хоче вірити, що війна буде.

Приховані (і не дуже) вороги мовчать, бо вони й так воюють проти України всередині України.

Згадуючи 300 спартанців...

У 480 р. до н. е. амбіційний Ксеркс зібрав на кордоні Греції 250-тисячну армію. Відрядив до греків посла з вимогою здатися і віддати йому добровільно "землю і воду". Посла кинули в колодезь — щоб пошукав землі й води. Ксеркс послав ще одного перемовника з обіцянкою дати лояльним грекам титул "друзів персів". Багато хто на це купився. Тільки не спартанський цар Леонід. Він рішуче відповів: *Molon labe*, що означає "Прийди й візьми". Тоді Ксеркс рушив на Грецію. Але до оборонної армії приєдналися далеко не всі грецькі міста. Деякі сказали, що вже після свята на честь Аполлона...

У вузькій Фермопільській ущелині потужне перське військо зустріла невеличка армія Леоніда. Хмара стріл, пушеня на них, затулила сонце. Вони обороняли прохід цілий день. А наступного Ксеркс кинув в атаку ще один загін, другий, третій, в тому числі й "безсмертних"... І все безуспішно. Аж поки він не вдався до хитрощів і не підкупив одного каліку, і той провів їх гірською стежкою в обхід. І перси вдарили зненацька з тилу. Запеклий був бій — списами, короткими мечами і врукопаш. До останнього поди-

ху останнього воїна оборонялася гвардія Леоніда. 300 спартанців.

...У нас воно теж будуть — наші 300 спартанців. І навіть більше. Вони є і будуть. Але немає Леоніда. О, боги, немає в нас Леоніда! Господи, чому Ти щедро посилаєш нам пророків і поетів, але не даєш в урочний час гідного полководця?!

Не все так просто з ордою...

Не забуваймо, що рідний батько Чингізхана був казах Меркіт Шеледу.

Що формація чингізів мала суттєвий вплив на генотип казахів.

Що їх у всі часи обходили боком усі войовничі племена.

Що казах для казахів — брат.

Що Панфіловська дивізія, яка зупинила німців під Москвою, складалася здебільшого з казахів.

Що етнічні казахи на сьогодні не люблять ні Назарбаєва, ні Токаєва, а тим більше — московитів, яких тридцять років поспіль "м'яко" витискають з усіх чільних посад.

Що для казахів той, хто підняв на нього зброю, — смертний ворог.

Що ординець, навіть цивілізований, залишається в глибині ества трішки чи не трішки диким.

Що, коли ординці збираються на протест без жінок (на протигагу сябрів), — це війна.

Мабуть, Путін знає про це. А якщо ні, то дізнається більше. Бо це ще один посил, що рано чи пізно настає втома від диктатури.

(“Чарунки днів”)

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі — ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об’єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

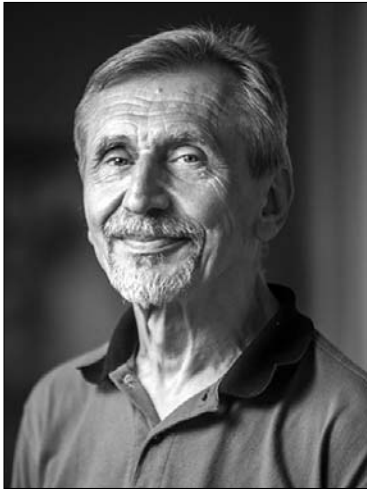
Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Бучма Христина Олексіївна — 1000 грн.
2. Мороз Лариса Захарівна — 500 грн.

Улюблена гра Путіна: хто кліпне першим

Микола РЯБЧУК

З посиленням російського політичного тиску та військового шантажу, що їх евфемістично звуть “українською кризою”, численні рецепти можливих “розв’язків конфлікту” надходять з різних кутків. Вони дуже різняться – від традиційних закликів погодитися з Росією, задовольнивши її “занепокоєння безпекою” (наче то Україна загрожує Росії, а не навпаки), і змусити Київ дотримуватися досягнутих “компромисів”, – до менш популярних, хоча набагато резонансних закликів колективно протистояти бандитській державі, яка тероризує своїх сусідів і відверто руйнує міжнародний порядок.

До України ставляться як до об’єкта

Україна практично не має впливу в цих дебатах, до неї ставляться радше як до об’єкта, ніж суб’єкта геополітичного розвитку. Експерти типово припускають, що якщо Заходу та Росії не вдасться досягти якогось “компромісу” і мирно нав’язати його Україні, то Росія вирішить “українське питання” силою.

Історія краю, однак, показує, що ні мирне, ні силове нав’язування не пройде гладко. Україна радше чинитиме опір, як Польща в 1939-му, ніж поступиться, як Чехословаччина в 1938-му. Двадцять століть дає принаймні два приклади українського опору – в 1918–1921 проти більшовиків, і в 1945–1949 роках проти совітів у західній частині країни.

Українські націєтворці, незалежно від їхніх ідеологічних прераференцій, не мали іншого вибору, ніж схилитися до Заходу й дистанціюватися від Росії. Відокремитися або загинути – то був єдиний спосіб вижити в протистоянні Російській імперії, яка ніколи не визнавала окремої української мови, культури та ідентичності і наполегливо намагалася їх зруйнувати – репресіями або асиміляцією.

Захід як modus vivendi для виживання

У певному сенсі українці мусили бути “західниками мимоволі”: вони мали прийняти західні цінності і дискурси, навіть якщо не завжди з ними комфортно чулися.

Західна орієнтація України не є чимось накинутим ззовні зловісним Заходом (який насправді був радше байдужим або й узагалі невідомим її існування) чи українськими мітологізованими праворадикалами (досить маргінальними насправді). Українська прозахідна позиція є її modus vivendi, її sine qua non для виживан-

Кремль не розуміє суті України. Тому втручання Путіна після Євромайдану дали зворотний результат: Україна більше, ніж будь-коли раніше, орієнтована на Захід. Але Путін так багато вклав у свою конфронтаційну політику, що не може просто відступити. І українцям, і Заходу слід залишатися непохитними, щоби змусити його засумніватися, поки не пізно. Яка сторона кліпне першою в цих зимових неолімпійських іграх?

ня проти ворожого сусіда, який так і не змірився з суверенним існуванням України.

Варто нагадати, що то зовсім не мітичні “радикальні націоналісти”, а перший посткомуністичний президент Леонід Кравчук і домінований комуністами парламент ухилилися від повного членства України в Співдружності Незалежних Держав на початку 1990-х, а згодом і від багатьох інших інтеграційних ініціатив, які просувала Москва.

Не “радикальні націоналісти”, а Леонід Кучма, другий посткомуністичний президент (російськомовець із Дніпропетровська, якщо хтось забув), підписав у 1998 р. постанову “Про підтвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу”, а п’ять років по тому – закон “Про основи національної безпеки України”, ухвалений українським парламентом. Його стаття 6 стверджувала, що Україна “прагне інтеграції до європейського політичного, економічного та правового простору з метою членства в Європейському Союзі, а також до євроатлантичного простору безпеки з метою членства в Організації Північноатлантичного договору”.

Прикметно, що прем’єр-міністром Кучми на той час був колишній донецький губернатор Віктор Янукович, котрий зрештою й сам згодом у ролі президента працював над Угодою про асоціацію з ЄС і зрезигнував з неї лише після потужного тиску Москви. Що, власне, й спровокувало масові протести і врешті падіння Януковича в лютому 2014-го.

Кінець “двовекторності”

Всупереч поширеному на Заході уявленню про глибоку “розділеність” України, певний консенсус щодо європейської інтеграції існував в українському суспільстві задовго до революції 2013–2014 рр. Інша річ, що багато хто сподівався (наївно) зберегти при тому й добрі стосунки з Росією. Саме тому більшість населення, підтримуючи гіпотетичний вступ України в ЄС, не підтримувала вступу до НАТО, розуміючи дражливість цієї теми для Кремля. Проте мало хто сподівався, що й суто економічна угода з ЄС спричинить подібне роздратування. Щоби задобрити Москву, Янукович офіційно надав Україні у 2012-му позаблоковий статус і продовжив російському флоту оренду Севастопольської морської бази ще на 25 років. Не допомогло. У 2014-му росіяни окупували Крим та інсценували фейкове “повстання” на Донбасі.

Путінські прорахунки

Російське вторгнення не змінило налаштування українців щодо ЄС, оскільки воно й до того було позитивним, зате істотно вплинуло на їхнє ставлення до НАТО. Сьогодні 73% респондентів у загальнонаціональних опитуваннях підтримують вступ України в НАТО, в той час як 21% є проти членства. Цифри різняться за регіонами, демонструючи абсолютну підтримку членства на

заході і лише відносно на сході; так само різняться ці показники й серед різних мовно-етнічних груп, проте й тут ідеться лише про кореляцію, а не каузачію. Ще відчутніше зросла підтримка національної незалежності – вона коливається нині від 92% на заході до 68% на сході і від 90% серед українськомовних та 70% серед російськомовних. І ця підтримка має досить практичний вимір: за останніми опитуваннями, 50% українських громадян налаштовані захищати свою країну проти російського нападу (в тому числі 37% зі зброєю, включно з нібито “проросійським” сходом, де таку готовність декларує 26%).

Етнічна приналежність стає другорядною

Незалежна Україна постала 1991 року як політична нація з інклюзивним громадянством та широкими правами меншин, і саме такий тип ідентичності підтримується сьогодні як державою, так і громадянським суспільством. Це робить поняття етнічної приналежності дедалі несуттєвішим у політичних термінах, зводячи його до суто приватної справи, як релігія чи партійна приналежність. Москва, як здається, не може або й не бажає визнати, що етнічні росіяни і русофони в Україні – це насамперед українські громадяни, які мають не лише широкі мовно-культурні права, а й немислимі у сьогоденній Росії політичні та громадянські свободи. Вони вільно обирають собі президентів і депутатів на конкурентних виборах, безбоязно їх критикують і відправляють у відставку, і не бажають ані найменшою мірою в Україні диктатури московського типу.

Україна – демократія, хоч і недосконала. Це означає, між іншим, що хоч би хто був президентом країни і хоч би яку б політику Захід або Росія, або ті й ті, намагалися йому (чи їй) нав’язати, він/вона мусить насамперед слухати своїх громадян і виконувати їхні побажання, чи принаймні переконувати їх, що запропонована політика – слухна й доцільна.

Компроміси завжди можливі – якщо вони не ставлять під ризик суверенітет та дієздатність нації (як це роблять, наприклад, Мінські угоди в російській інтерпретації). Українці могли б відкласти свої порівняння до НАТО на певен час, коли б натомість отримали чіткіші перспективи на членство в ЄС – тобто виразний сигнал, що вони не покинуті Заходом і не полишені на милість Росії. Неясно, однак, чи ЄС готовий на такий компромісний жест, а тим більше – чи здатне це задовольнити Росію.

Божевільні переконання

Адже навряд чи російські політики вірять у власний міт про “загрозу НАТО”. Головна загроза для них – не Захід, а вільна, демократична, заможна Україна, яка підважує путінізм самим своїм існуванням, пропонуючи росіянам альтернативу – європейську модель розвитку.

Російську політику супроти України визначають два фунда-

ментальні ідеологічно-психологічні комплекси: (а) незадоволення глобальним порядком після холодної війни (включаючи особистий ресентимент Путіна) і відтак бажання його переглянути, особливо у Східній Європі, та (б) шире, хоча й божевільне переконання, що українці є лише регіональним різновидом росіян, а тому їх треба повернути назад у російське лоно, не зважаючи на їхні власні погляди і бажання.

Перший комплекс робить Росію небезпечною ревізіоністською силою, яка намагається повернути Європу назад до Ялти і сумнозвісних “сфер впливу”. Другий комплекс робить одержимість російської еліти, зокрема Путіна, “українським питанням” майже такою ж параноїдальною, як і одержимість німецького керівництва в 1930-х роках “єврейським питанням”.

Між цими двома параноїями є, звісно, істотна різниця: на відміну від нацистів, які вважали всіх євреїв нечестивими і приреченими на знищення, російські ідеологи гнучкіші: вони “діалектично” розрізняють “хороших”, “правильних” українців, котрі визнають “однаковість” із росіянами, і тому заслуговують не лише пощади, а й промоші, – та українців “зіпсутих”, “неправильних”, котрих треба однозначно знищити.

Що “діалектику” дуже добре окреслює один із путінських геополітичних гурів Александр Дугін улітку 2014-го, коли українці не очікувано зустріли російських прибульців на Донбасі не квітами, а кулями: “Я не вірю, що це українці. Українці – чудовий слов’янський народ. А це якась раса покидьків, що вилзли з каналізаційних люків... Україну треба очистити від цих ідіотів. Геноцид цих кретинів напрошується сам собою...”

Іншими словами, українці мають шанси вижити лише тоді, коли вписуються в уявлення Дугіна про “чудове слов’янське” плем’я чи уявлення Путіна про “один народ”. А ні – хай готуються стрінути долю “покидьків із каналізаційних люків” – чи, як недавно пообіцяв їм ведучий російського державного телеканалу Антон Красовський: “Ми нападимо на Україну. Ми візьмемо вашу Конституцію і спалимо її на Майдані, і ми спалимо вас [українців] також. Україна – наша земля!”

Чи готові європейці пожертвувати кількома доларами?

Два імперативи – російське бажання підкорити Україну й українське бажання зберегти суверенітет та європейську орієнтацію – роблять будь-який реальний компроміс між Москвою та Києвом практично неможливим. Москва усвідомлює це і тому намагається проводити переговори безпосередньо зі США, а не з Україною. Не усвідомлює, однак, іншого: ані США, ані загалом Захід навряд чи зможуть виконати вимоги Москви, тому що (а) українці готові захищати свій суверенітет незалежно від допомоги Заходу, тож Захід не може занадто тиснути, не наражаючись на

спротив. А по-друге, (б) надто великий тиск суперечив би базовим західним цінностям і принципам й означав би остаточну втрату обличчя.

Захід мусить таким чином, polens volens, реагувати на заклик Києва про допомогу – і у вигляді постачання зброї, і у формі найжорсткіших можливих санкцій проти Росії (та російських еліт зокрема) у разі агресії.

Мантра, що санкції не працюють, брехлива. Вони не працюють лише тоді, коли вони занадто слабкі, поверхневі й непослідовні. Росія – не Іран і не Північна Корея. Російська еліта тримає свої гроші і власність, своїх жінок, дітей і коханок на Заході й насолоджується dolce vita на західних курортах. Вони дуже вразливі насправді до реальних, не суто декларативних санкцій.

Єдина проблема – санкції мають ціну для всіх, не лише для Росії. Санкції можуть завдати кожному громадянину США та ЄС кільканадцять чи навіть кілька десятків доларів збитків. Чи життя тисяч українців варте такої самопожертви – радше етичне, аніж фінансове питання, що його жителі заможного Заходу мають поставити самі собі.

Опортуніст Путін

Путінський режим надзвичайно опортуністичний, хоча й полюбляє грати ідеологічно одержимого і непередбачуваного. Путін і його свита – авантюристи, проте не схильні до надмірного ризику; вони розуміють, що серйозна поразка може стати кінцем режиму. А тому перш ніж на когось напасти, вони мусять мати певність, що перемога буде легкою, втрати – мінімальними. Українці спільно із західними партнерами повинні змусити їх у цьому сумніватись.

Путін вклав надто багато у конфронтацію, тож йому важко просто від усього відмовитись і піти з порожніми руками геть. Імовірнішим за таких обставин виглядає не повномасштабне вторгнення, а локальний наступ, як у 2014–2015, під виглядом донецько-луганських “повстанців”. Якщо “трактористам і шахтарям” вдасться досягти Придністров’я чи Криму, буде чудово, але якщо й не вдасться, то “визвольний” решти Донбасу теж буде непоганим результатом. Тим більше, що у запасі завжди є ще й можливість введення “миротворців” для захисту “співвітчизників” від не раз уже згаданого московськими пропагандистами “геноциду”.

Головне – західні санкції за таких обставин будуть мінімальними (якщо будуть узагалі), натомість пропагандистський ефект, принаймні для внутрішніх консументів, буде значним. Адже Путін знову привернув до себе увагу світу, показав, що він рівня Байдену, а Росія – рівня Америці, і що подальше існування України – це лише питання його доброї волі. А принагідно можна ще дужче закрити в Росії гайки і продовжити своє політичне виживання ще на кілька або й кільканадцять років у ролі безстрашного супротивника гегемонії Заходу, рятівника східних слов’ян та незамінного захисника обложеної фортеці під назвою “Росія”.

Авторизований переклад з англійської Христини Семанюк
Із сайту zbruc.eu

Безсмертя Героїв Крут

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

104-ту річницю подвигу Героїв Крут за традицією вшанували як на місці їхнього героїчного бою в Крутах, так і в Києві — на Аскольдовій могилі, де вони знайшли свій останній спочинок. За ініціативою та сприяння ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка у столиці взяли участь у вшануванні пам’яті Героїв Крут представники багатьох громадських патріотичних організацій: активісти “Просвіти”, “Української Патріотичної Альтернативи”, “Руху опору капітуляції”, Об’єднання “Демократична сокира”, “Національного корпусу”, Спілки офіцерів України, Народного Руху України, Конгресу українських націоналістів, ОУН(Д), Української партії, представники добровольчих батальйонів, що захищали і продовжують захищати нашу державу під час російсько-української війни, ліцеїсти Військового ліцею ім. І. Богуна та інші.

Цьогоріч присутні вперше пройшли ходою саме вулицею Івана Мазепи від станції метро “Арсенальна” до Аскольдової могили, де 19 березня

1918 року відбувся урочистий похорон полеглих у бою під Крутами. Учасники заходу, ініційованого “Просвітою”, поклали квіти до пам’ятного хреста Героєм Крут, встановленого на Аскольдовій могилі, а священники відслужили панахиду за студентами. Відомі громадські діячі та безпосередні учасники російсько-української війни у своїх виступах звернули увагу на традицію військового і громадянського героїзму української молоді, закладену безстрашними крутянцями у 1918 році і продовжану наступними поколіннями українських героїв, яку нині наслідують

герої-добробатівці та молоде покоління українських воїнів у боротьбі з підступним московським ворогом на сході України.

Серед тих, хто виступав, — політ’язень застінків терористів у Луганську Володимир Семистяга, бойовий генерал російсько-української війни Сергій Кривонос, колишній народний депутат Андрій Левус, представники добробатів та ліцеїсти. Хор товариства “Просвіта” разом із присутніми виконав “Червону калину”, а народний артист України Тарас Компаніченко заспівав стрілецьких пісень того героїчного часу.

Захід завершився урочистим проходженням колони ліцеїстів під музику військового оркестру. Від учасників акції було прийнято звернення.

Вшануванню пам’яті Героїв Крут присвятили просвітницьке зібрання, яке відбулося у приміщенні навчально-тренінгового симуляційного центру Полтавського державного медичного університету (ПДМУ). Захід організували кафедра медицини катастроф та військової медицини ПДМУ, Полтавський офіс Українського інституту національної пам’яті (УІНП) і Рада ветеранів та учасників бойових дій ПДМУ. Зібрання відвідали студенти-здобувачі медичної освіти спеціальності “парамедик” ПДМУ, викладачі, ветерани російсько-української війни.

Учасники зібрання переглянули інформаційні матеріали УІНП та документальне відео державної мультимедійної платформи з циклу “Пишемо історію”, присвячені бою під Крутами. Голова Ради ветеранів та учасників бойових дій ПДМУ Віктор Лебедев та старший викладач кафедри медицини катастроф та військової медицини Сергій Герасименко закликали присутніх цікавитися історією боротьби українського народу за незалежність та наголосили на важливості історичних знань нині, коли держава-агресор Росія накопичує війська на кордонах із Україною. “Історія рухається по спіралі: понад сто років вождь червоної Росії Ленін послав війська на УНР — на Харків, Полтаву, Крути, Київ, а нині Україна зіткнулася з агресією вже путінської Росії”, — зазначив Сергій Герасименко.

Регіональний представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар презентував медичній спільноті книгу “Герої Крут і Полтавщина”, яку торік було видано за підтримки обласної ради і облдержадміністрації як соціально значуще видання. Олег Пустовгар як автор-упорядник детально зупинився на розділі, у якому

Трагедія та подвиг

29 січня 1918 року відбувся бій під Крутами. 104 роки тому молоді патріоти стали на захист IV Універсалу Центральної Ради, яким уперше у XX ст. було проголошено державну незалежність, і стримали на чотири дні російсько-більшовицьку навалу. У Полтаві вшанували пам’ять Героїв Крут.

систематизовано інформацію про Героїв Крут — медиків, пов’язаних із Полтавщиною, яким пощастило вижити і врятувати не одне життя.

Так, уродженка Миргорода, сестра-жалібниця Армії УНР Олена Мельничук після поразки Перших визвольних змагань поринула у громадське життя, стала однією з чільних діячок Спілки українських лікарів Чехословаччини, навчалася на медичному факультеті Карлового університету, була фахівцем із внутрішніх хвороб.

Уродженець села Журавка на Полтавщині Юрій Вороний (майбутній видатний хірург, доктор медичних наук, професор) добровільно вступив до перев’язувального медичного заводу військ Української Центральної Ради, який брав участь у бою під Крутами. Разом із колегами-лікарями Юрій Вороний відступив до Києва. Участь у бою під Крутами мала вплив на його подальше життя: спецслужби СРСР пильно стежили за “неблагонадійним” хірургом і “українським буржуазним націоналістом”.

3 квітня 1933 року Юрій Вороний уперше в світі здійснив успішну пересадку цілого органа людині. Однак подію тривалий час замовчували. Медична громадськість довідалася про неї лише з публікації звіту про операцію в італійському журналі “Minerva Chirurgica”, де зазначалося, що нирка включилась у кровообіг і почала самостійно функціонувати, а також із доповіді англійських трансплантологів на

Всесвітньому конгресі анестезіологів і реаніматологів.

За словами Олега Пустовгара, важлива частина книги — “крутянські” вірші, що належать перу полтавців. Відкривається цей розділ віршем званої на Полтавщині літературки, публіцистки, членкині правління Полтавської крайової “Просвіти”, співзасновниці і першої голови Полтавського осередку “Союзу українців”, лауреатки ордену “За заслуги” III ступеня та обласної премії ім. Симона Петлюри Ганни Антипович (Дениско). Полеглим під Крутами пані Ганна присвятила “Український романс”, написаний під враженням перших публікацій про Героїв Крут. Вірш поклали на музику. Захід у ПДМУ завершився виконанням романсу полтавським бардом Юрієм Трейгелем.

Також річницю бою під Крутами присвятили історико-літературне просвітницьке онлайн-зібрання (у режимі Zoom-конференції) викладачі та студенти Полтавського національного педагогічного університету (ПНПУ). Основою тематичної зустрічі “Крути: трагедія та подвиг” стали просвітницькі виступи кандидатки філологічних наук, доцентки кафедри української літератури ПНПУ Ганни Радько та регіонального представника УІНП в Полтавській області Олега Пустовгара.

Ганна Радько розповіла про твори класиків української літератури, які написали проникливі вірші про бій під Крутами. Це і Євген Маланюк, і Павло Тичина, і Богдан-Ігор Антонич, і Юрій Клен та ін. У виконанні студентки Дарини Жучені звучав вірш “Сніг”, автором якого є уродженець Полтавщини, поет і перекладач Григорій Булах.

Олег Пустовгар також представив присутнім книгу “Герої Крут і Полтавщина”.

Музичною родзинкою заходу став перегляд пісні “Під Києвом, під Крутами”. Студенти Полтавського педагогічного університету дистанційно записали цю патріотичну пісню до онлайн-зустрічі.

Завершилося зібрання онлайн-презентацією виставки книг про бій під Крутами з фондів бібліотеки ПНПУ.

Полтавський офіс Північно-східного міжрегіонального відділу УІНП

Звернення

Сьогодні ми вшануємо подвиг Героїв Крут тут, на місці перепоховання тих із них, котрі загинули тоді на полі бою, під час якого понад 100 років тому вони зупинили десятикратно переважаючі сили знівального московського ворога, що стрімголов рвався до Києва як столиці УНР, щоб ліквідувати її Незалежність, котра всього кілька днів як була відновлена. Саме на той час ці юні українці фактично зламали всі плани московського загарбника. Однак для Московії навіть сам факт існування української державності був настільки неприйнятним, що тоді вона, хоч трохи і пізніше, але все-таки домоглася окупації нашої держави.

Про цю неприйнятність України як незалежної держави яскраво свідчить і той факт, що і після другого відновлення Незалежності 1991 року Москва знову перебувала в непереможному прагненні поневолення нас. Але зважилася Москва на те тепер, аж через 23 роки, коли відчула, що втрачає повністю будь-який вплив на Україну після перемоги українців на Євромайдані над її маріонеткою в кріслі президента.

Однак не змогла здійснити загарбання України 2014 року, і знову завдяки українським патріотам, котрі, добровольцями пішовши на фронт, а волонтерством забезпечивши його, зірвали бліцкриг ворога, при фактичному повністю зруйнованих на той час ЗСУ, все тою ж московською маріонеткою.

Нині ж, провівши проти України потужну інформаційну війну з дискредитації тих, хто захистив її від загарбання 7 років тому, Москва знову зосередила на наших кордонах своєї окупаційної армії, сподіваючись на те, що все-таки змогла послабити обороноздатність нашої держави та міжнародну підтримку настільки, що їй вдасться здійснити поневолення України, як і 100 років тому.

Саме тому ми закликаємо нинішню владу не легковажити наявною загрозою військового вторгнення московського агресора та вимагаємо максимально зміцнювати обороноздатність нашої держави як одного з найбільш дієвих механізмів недопущення агресії взагалі, для чого:

1. максимально налагоджувати співпрацю в питанні недопущення московської агресії проти України (як шляхом посилення санкцій проти Москви, так і військової співпраці) в міжнародному середовищі (як із державами-партнерами України, так і з міжнародними організаціями — НАТО, ОБСЄ, ЄС тощо);

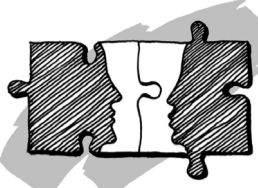
2. забезпечити постачання ЗСУ всім необхідним (насамперед новітніми системами озброєння української розробки) для налагодження ефективної оборони, шляхом завантаження всієї оборонної промисловості (із виведенням також із стану банкрутства всіх тих державних підприємств оборонного сегменту, котрі на даний час туди були загнані обставинами) роботою в три зміни та забезпечивши все це повноцінним фінансуванням за рахунок переведення коштів із різноманітних, менш важливих (на даний час) проектів на зразок “великих будівництв” (виходячи з того, що “комин не фарбують, коли хата горить”);

3. у разі відсутності або недостатнього забезпечення певних оборонних сегментів нашої держави (як, наприклад, у протиповітряній обороні) звернутися за допомогою до міжнародних партнерів (наприклад, за повним перекриттям ними неба над територією нашої держави для запобігання як ракетним обстрілам, так і будь-яким іншим ударам з повітря по нашій території);

4. заборонити на законодавчому рівні колабораціонізм та припинити будь-яку московську пропаганду на українській території, шляхом виявлення і повної нейтралізації каналів її поширення та притягнення до кримінальної відповідальності московської агентури, причетної до її поширення.

Громадський Рух “Українська Патріотична Альтернатива”

29 січня 2022 р., м. Київ, Аскольдова могила

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Світ для України ніколи не був комфортним. Нині він є таким, яким був завжди, коли поруч марширують жорстокість і доброта, нищість і благородство, ненависть і любов, війни та сподівання на мир, варваризація й цивілізація. Очевидно, що ці людські злети та моральні падіння – вічний життєвий супровід народів. Ніхто й ніщо неспроможні подолати це віковичне зло. І місія Людини полягає лише в безустанній борні за гуманну пропорцію, коли ставатиме більше світла та чеснот. Без цього обнадійливий клич, що “добро завжди перемагатиме зло”, залишатиметься привабливою мрією.

Величезні, неймовірного рівня інтелектуальні й технологічні досягнення не стали гарантією блага людської спільноти, яка не просто більше конкурує, змагається, долаючи одне одного. В її утробі міститься постійно живучий ембріон війни, людиновбивства, нетерпимості. Прогрес розуму, значно випередивши морально-етичний стан людства, так і не забезпечив його сталій розвиток. А значима універсальна етична цінність відповідальності “за все живе” була викинута на узбіччя цивілізаційних шляхів. Індивідуальне, національно-державне, колективне “его” отримало верх, перетворившись на розгрозиві викилки XXI століття.

Узагальненість сучасних тенденцій повною мірою характеризує ситуацію, в якій опинилася сучасна Україна та міжнародна спільнота внаслідок мілітарних загроз РФ, що безнадійно хвора войовничою імперськістю. Не бавлячись у прогнози щодо стабілізації цього вибухонебезпечного стану, певен, що він набув сили усталеної тенденції, яка на перспективу безперервно проявлятиметься в тих чи інших загрозливих формах.

Безперечно, причинність цієї вселенської біди перебуває в геополітичному центрі зла на ймення **Московія**. Таке нібито “позаяридичне” поняття вживається нами не випадково. Воно не до вподоби кремлівським очільникам, а також “нашим” доморослям, які заглядають у їхнє чорнопіднебіння.

Однак саме в розумінні **московщини** криється чимало прямих відповідей на актуальні питання часу. Бо, не знаючи її сутності, світ і далі буде неспроможним долати її цинічну підступність. “Мабуть, немає в світі народу, що про нього світ знає менше, ніж про народ московський”, – писав П. Штепа.

Як так сталося, що угрофінський народець, поставши з убогого суздальського улуку, вирісши у величезну імперію, продовжує, не перестаючи, загарбувати значно культурніші навколо себе народи? Гадаю, саме незнання характерних рис московитів ставало причиною

На роздоріжжі з московщиною...

За великою державницькою надією й ейфорією, що охопили українське суспільство на зорі незалежності, проглядалися дві світоглядні альтернативні течії, які практично визначили наш подальший поступ. Перша – відображала ідеї самостійності й соборності, які належали Володимирі Великому, Данилу Галицькому, найкращим представникам Української козацької держави, передовсім Івану Мазепі, Пилипу Орлику, Тарасу Шевченку, Степану Бандері... Друга – опиралася на удаване “українофільство”, в якому чуттєво й логічно домінували “цінності” автономізму, запопадництва перед “великім і могутім”, надуманою й фальшованою братерською, закладеною в пушкарях, розумовських, брюховецьких, самойловичах, винниченках... Ця розділеність переслідує нас донині, хоча нібито трагедійні часи мали б уже вилікувати подібні гнійні виразки. Бо що довше нація й держава сидітимуть на цій “розтяжці”, то більші негаразди очікуватимуть їх у майбутньому.

тих руїн та бід, що випали на долю українців, поляків та інших.

Чому людиність, яка своєю власною літературою почала творити аж у XIX столітті, на 800 років пізніше українців, не вигравши власною силою жодної битви, стала такою загрозливо “всемогутньою”? Відповідь та назва цієї сили-слабості – всеосяжна **брехня**.

Історія засвідчує, що москвини, “талановито” опанувавши школу загравання обманом, підкупом, улесливостю, підступністю, ставали згубою для багатьох народів, у чому неодноразово пересвідчилися Україна, Польща, Туреччина, як і вся Європа. Згадаймо хоча б історію столітньої давності, коли більшість українських політиків та урядовців, повіривши брехні *керінських, лєнінів, троцьких* про “мір”, розпустили військо, вчинивши непоправне зло Українській державності. Згадаймо Польщу, що на угоду більшовицькій Росії підписала 1921 року Ризький договір, а через 18 років опинилася під московським ярмом.

Такий свавільний підхід характеризував усі сторони існування Московії, супроводжуючи її політику захоплення української Церкви та проголошення себе державою “Росія”. Цими ж методами вона продовжує загарбувати, поневолювати світ, попираючи суверенні права народів і держав, зокрема, України, Молдови, Грузії. Очевидно, найбільш прикрою помилкою після Нюрнберга було те, що людство “проковтнуло” низку агресивних актів Росії, які корінним чином змінили міжнародний порядок денний, безкарно порушивши міжнародне право. Своєрідне заохочування російської політичної вояччини країнами розвинутої демократії призвело до надзвичайно напруженої міжнародної обстановки, поставивши передусім Європу на грань великомасштабної війни. Бо “м’яка” реакція витлумачується Путіним як слабкість, підсилює його експансіоністські бажання. Тим паче, що “занепокоєність” та “стурбованість” глобальних інституцій (від ООН до ЄС) далекі від того, щоби змінити ситуацію на краще. Спонукають це й окремі провідні політичні гравці, передовсім Німеччина, продовжуючи політику “умиротворення”, наклавши ембарго щодо надання Україні оборонної зброї. Причому такою самою є і громадська думка німецького суспільства, оскільки лише 20% громадян підтримують постачання Україні зброї, проти – 59%. Усі шість політичних партій, представлених у Бундестазі (від Лівой й до Вільних демократів), є противниками оборонної допомоги українцям (71% і 54%).

В унісон цьому, не підтримавши Україну, 26 січня Парламентська асамблея Ради Європи підтвердила переважно більшістю (“за” – 97, “проти” – 41) повноваження російської делегації (країни-агресора), вкотре знівелювавши цінності євростандартів.

Кажуть, що “не пізнавши московства, його не перемогти”. Здавалося б, РФ достатньо “переконала” західні країни та НАТО, щоби застосовувати більш впливові превентивні механізми, допоки московські палії не розпочали війну, яку вони, насправді, ніколи й не припиняли зі своїми сусідами. Згадуваний нами П. Штепа в книзі “Московство” зазначав, що ще понад 450 років тому польський король Зігмунд II звертався до британської королеви Єлизавети II: “*Московщина є запеклим ворогом всякої свободи. Ми сусіди московщини, а тому знаємо і розуміємо її краще. Застерігаємо Вас та інші народи не жертвувати гідністю, свободою, Вашим власним і Ваших людей життям, а поборювати дикунський московський народ*”.

Не менш промовистими стали слова і Фрідріха Великого, який 200 років тому в політичному заповіті до нащадків стверджував: “*божевіллям є те, що короткозора Європа допомагає розбудовувати силу Московщини, яка мріє зруйнувати Європу*”.

Подібні оцінки впродовж сотень років давали науковці, дипломати, державні діячі, духовні сановники й патріархи. При цьому зберігалася сталість суджень, незважаючи на різницю часових просторів, різновид занять, національностей, змінюваність політичних режимів та ідеологій. Усе зводилося, як правило, до спільного умовиводу – з москвинами ніколи та ні про що серйозно домовлятися не можна з огляду на їхню “культуру”. Вважаю, що сповна цю абсурдну “дипломатію” відчула на собі Україна, особливо в часи, коли Б. Хмельницький підписував 1654 року “зраду” Переяслава. Бо того ж року австрійський посол у Москві писав, що *москвини брешуть з неймовірною безсоромністю та нахабством. В переговорах з чужинцями московські міністри вживають всіляких можливих і неможливих способів, щоб обдурити їх. А всім відомі факти безсоромно перекручують*.

Ці уроки, на жаль, не стали пересторогою для європейських політиків. У ставленні до окремих з них Росія продовжує використовувати традиційні методи, зберігаючи “моду” на підкуп, залякування, обман. Недарма колишні провідні європейські сановники перебувають на службі російських олігархічних ком-

паній, повністю контрольованих путінським режимом. Окремі, *продавшись за 30 срібняків*, не уявляють масштабності трагедій, що можуть бути спричинені цією угодовською й корисливою поведінкою. Адже Карін Кнайсль (міністерка закордонних справ Австрії) отримала посаду в “Роснефті” з винагородою в \$500 тис. на рік; экс-канцлер Герхард Шредер (голова ради директорів “Роснефті”), допомагаючи Путіну будувати газові потоки, отримує \$600 тис. Подібне твориться з деякими італійськими, французькими та чеськими політиками.

Уроків, які б змусили їх так не чинити, більш ніж достатньо. Вони “розкидані” впродовж століть по всіх країнах, вміщені у виступах, застереженнях, наукових та політичних трактатах попередників. Відтоді мало що змінилося в поведінкових “нормах” Росії. Згадується давня промова члена французького парламенту 1795 року, який застерігав тодішній політикум, що *московщина загартує Україну, Кавказ, Грузію, Крим, поділила Польщу. Загарбання чужих земель – новий крок до її занепаду. Так! Але чи ж ця потвора не пожере нас, доки сама загине. Московська орда готується. Раз, другий рушить на Європу Атила, і ми загинемо, якщо не зупинимо ту азійську потвору*.

Французький історик XIX століття Ж. Мішле зазначав, що *московщина – дикунський світ, ворожий усякому законі, насамперед моральному*. Ці окремі екскурси в минуле лише підтверджують, що політика Московії за століття практично не зазнала сутнісних змін. Навпаки, вона лише підтверджує тяглість свого імперського буття, спрямованого на поневолення та уярмлення “інших”. Справді, коли прибираються дати, прізвиська, хронологія, то важко зрозуміти, в якому проміжку часових епох перебуваємо. Бо імперськість, більшовизм, авторитаризм, грабіж залишаються усталеними категоріями. Їхнє зрощення й утвердження відбувалося (ється) завдяки симбіозу двох деградованих станів – хитрості та підступності азійського раба та чванлива пихатість азійського ординця.

Цю “якісну” характеристику не зміг обминати і їхній комуністичний ідеолог Маркс, нагадуючи європейцям про незмінність московської політики загарбництва. Вона полягала, на його думку, передовсім у тому, щоби *підбити світ і панувати в ньому. А метою її є не свобода, а знищення всього того, що створила Європа за тисячі років своєї культурної праці. Московський ведмідь загарбуватиме доти, до-*

ки знає, що європейці не здатні вчинити опір. Московщина покладається не так на свою власну силу, як на боягузтво європейців. Тамтешні хроніки, незважаючи на ідеологічні відмінності, що містилися в своєрідних нішах монархічного, просвітницького, націоналістичного, республіканського чи соціалістичного світоглядів, мали чимало тожностей і спільних знаменників, оцінюючи природу Московії. Час від часу вони торкалися тих рис московщини, нормою яких стали безперервні залякування Європи з водночас завищеними власними претензіями і вимогами (на кшталт сучасного пакету ультимативних російських пропозицій до НАТО, США), щоби отримати люффт для “поступок”, “компромісів”, “умиротворення”. Багато європейців у нинішній ситуації чомусь вибрали саме такий шлях, вдовольняючи Росію передусім позицією щодо не вступу України в НАТО. Проте, на шастя, Вашингтон та НАТО категорично відмовилися виконувати кремлівські ультиматуми, нагадавши Росії про її підпис 2010 року під документами ОБСЄ щодо права кожної держави вільно обирати військові союзи і не змицнювати власну безпеку за рахунок інших.

Водночас вони критично гостро відреагували на концентрацію російських військ біля українського кордону; на окуповані Крим і Донбас; втручання Москви у вибори; хакерські атаки; використання хімічної зброї та замовні вбивства. А виступ 27 січня в Бундестазі міністерки закордонних справ ФРН А. Бербок засвідчив певну узгодженість позиції Вашингтона й Берліна щодо санкцій проти “Північного потоку-2”.

Відчинені для України двері НАТО – знаковий сигнал, оскільки слугує обнадійливою гарантією безпеки і захисту її суверенності. Адже **поза НАТО й колективною безпекою Україна весь час, доки існуватиме Московія, буде стикатися з небезпекою та загрозами втрати державності**. Це – аксіома.

Сподіваємось, до міжнародної спільноти прийде розуміння загрозової поведінки Росії щодо України та нарощування російських військ у Білорусі, що впливає на міжнародний мир і безпеку.

Міністр оборони Великої Британії Бен Воллес заявив, коментуючи відмову Берліна постачати озброєння Києву, що очікує сильних слів і сильних дій від німецького уряду, а не затулювання фактів.

США та Британія шойно підготували жорсткий антипутінський пакет, який назвали “матір’ю санкцій”, узгоджуючи також свої позиції щодо відмінення Росії від SWIFT.

Прем’єр-міністр Польщі М. Моравецький відкрито за сумнівався щодо Берліна: “*Чи може така країна, як Німеччина, яка укладає мільярдні енергетичні угоди з Росією, бути надійним партнером?*”

А генсек НАТО зазначив: США, Британія, країни Балтії, надаючи озброєння Україні, підтверджують її право на самооборону згідно з принципом Статуту ООН.

Суперечності всередині ЄС та НАТО є логічними, адже кожен член діє відповідно до своїх національних інтересів, які не завжди збігаються з колективними. Але очевидним є те, що критичні зауваги України в бік партнерів не можуть бути національними пріоритетами, оскільки нашим (і не тільки) визначальним злом залишається Московія.

Тому нам варто опонувати не позиціям найбільш надійних наших партнерів і друзів, насамперед США, а тих ворогів та недругів, які загрожують українській державності. Необхідно оперативно налагоджувати найтісніші відносини з тими країнами, які в критичні періоди відгукнулися на українські проблеми, закладаючи надійне підґрунтя для майбутніх договорів про дружбу і взаємну безпеку.

США, Велика Британія, Польща, Литва, Латвія, Естонія, Чехія, Швеція та інші країни дають підстави стверджувати про ступінь формування основ стратегічного партнерства. Не може не викликати схвалення заява міністра оборони Чехії Яни Чернохової про готовність відправити своїх військових в Україну (“у нас є воля допомогти Україні”) на тлі загрози військової агресії Росії. Однак не можуть не обурювати заяви президента Хорватії про необхідність ведення переговорів української влади з бойовиками ордо.

Особливе зло коїться в Україні “своїми”. Скільки ж їх розплодилось, цих різнокалібрових політично-нарцистичних вождів, новоспечених докторів, телеведучих егорових, що ненавидять Україну і очікують на путінського “визволителя”. Найкраще демонструє душевну й моральну нищість цих людей оцінка, що дається таким манкуртам їхніми ж дітьми.

“Побачивши її заяву (дочка Сніжани Єгорової) про підтримку країни-агресора ... відчуваю біль, сором і бажання захистити своїх дітей. Бо мені страшно за них, мені страшно, бо їхня бабуся підтримує людину, яка вбиває українців”.

Важливо, коли нами акцентується увага на Збройних Силах; мобілізації сил територіальної оборони; позиції міжнародних партнерів щодо російської агресії; санкційній політиці тощо. Однак не менш значимою для державної та суспільної уваги має стати тема місії та ролі української інтелігенції в умовах, коли існують реальні загрози українській державності, суверенітету, незалежності. Провідна сила, яка формує, оберігає й зміцнює націє-державотворчу ідеологію, мусить відігравати помітнішу роль у нинішній ситуації. Бо лише національно свідоме, виховане на державницьких цінностях суспільство здатне протистояти ординській навалі. Найстійкіші нації завжди сильні своїм духом. Чи змобілізована нині інтелігенція навколо великої української Ідеї? Відповідь неоднозначна: від достойних прикладів служіння Україні і до проявів відкритої підтримки путінської агресії та “руськомірства”.

Варто визнати, що суспільству найбільш чужає стає тоді, коли його “інтелігенція” перестає реагувати на больові точки часу, намагається “пересидіти”, понад те, стає проповідником москвофільства. Хоча історія весь

час нагадує нам про важкі руїни, що переслідували народ, як тільки москвофіли отримували перевагу. Адже саме їхній вплив серед політичного проводу та “свідомої” інтелігенції 1917–1921 років спричинив поразку в національно-визвольних змаганнях.

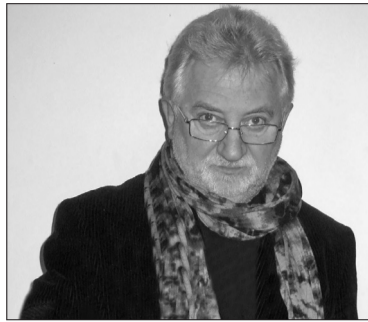
Очевидно, що й сьогодні ця тема зберігає свою актуальність. Російська війна не вичавила остаточно з українського організму москвофільську заразу. Навпаки, очікування окупаційних дій москвинів лише “підбадьорило” різноформатних яничарів, манкуртів, колабораціоністів. Захищені передусім “депутатством”, вони відкрито пропагують політичне москвофільство, а позбавлені цього — зраджують на культурно-освітній та інформаційній ниві, проникаючи в усі закутки громадського, наукового, мистецького життя.

Гуманітарна політика в державі відсутня. Розкидана шматками по різних відомчих квартирах, вона не представляє єдиного цілого. Віце-прем’єра з цього напрямку не призначено; Рада з гуманітарної політики не діє; розроблених академічними науковими установами стратегій, які б відповідали інтересам національної безпеки України, не запропоновано; на посади окремих ректорів та “президентів” науково-освітніх закладів проникають людиї промосковського заквасу. Кожен живе своїм егоїстичним “мірком”. А на загрози Московії, на чутливі й суспільно значущі запити українська гуманітарна наука здебільшого не відповідає або чинить традиційно квола, озиряючись на усталені “малоросійські” теорії толочкознавців.

Для чого нам потрібна здорова гуманітарна політика держави? Щоби надійно обстоювати, боронити свою Україну-Батьківщину від чужинців-загарбників, щоби ця Держава стала державою українців, а не обмосковлених мешканців з їхньою совковою ментальністю штибу “какая разніца”. А тому, нарешті, варто усвідомити відповідальним мужам, що гуманітарна освіта має перетворитися не на звичайну навчальну стратегію, а бути вагомою зброєю боротьби України проти кремлівської експансії, яка не зупинятиметься і в XXI столітті. Причому ця освіченість має здійснюватися наскрізно, стосовно всіх категорій населення, а для початку її не варто “викидати” з вишів.

Особлива увага — педагогічно-викладацькому контингенту, який сьогодні втричі більший за армію, з урахуванням вічного правила: чий педагог, того й нація. Не можна жити в тривожні часи ілюзіями чи збайдужілістю в замкнених вузьковідомчих середовищах, не будити народ, передовсім молодь, громадянськістю. Бо за безпринципність, страх, “пофігізм” рано чи пізно доводиться розплачуватися. Згадаймо Донецьк 2009 року, коли професори історії, філології, філософії “відмовилися” від присвоєння університету імені Василя Стуса. Вони так і не зуміли тоді стати для студентської молоді прикладом та взірцем нової української ментальності. І, очевидно, спричинилися прямо й опосередковано до тих руйнівних процесів державності, що пізніше там відбувалися. Бо ніщо з нічого не буває. Громадянами виховуються!

Після страху великої війни

Віктор МОРОЗ

Завершується (але ще не завершилося!) велике протистояння між західною демократією і російською автократією за Україну. Війна від наших кордонів найближчим часом має відступити. Ми переконалися, що важливі в цьому світі — і це радує. Але оскільки ця велика геополітична гра остаточно ще не завершилася, не менш важливо на її фіналі не перетворитися на розмінну монету у великих іграх. Поки ситуація вселяє стриманий оптимізм. Але не знімає тривогу, бо ніхто з великих гравців остаточно не хоче поступитися. Крім того, дуже небезпечно блефує Росія.

У цій загостреній на весь світ геополітичній ситуації всі добре розуміють, що це не регіональний конфлікт. У пам’яті ще зовсім свіжі кадри з українського Майдану, який постав, відстоюючи цінності демократичного світу. І тепер демократичний світ, якщо поважає себе і цінує свої цінності, має захистити Україну від зазіхань автократичної недоімперії, котра раптом вирішила відродитися. Не може не захистити. Захід, врешті, не має вибору, бо в іншому випадку всі розмови й заклики до європейських цінностей є лише порожніми словами.

Але захистити Україну в цьому випадку — це великий ризик втягнення у світовий конфлікт. Досвід минулого століття свідчить, що війну легше розпочати, ніж закінчити. Війна володіє власною логікою розвитку й продовження, вона досить легко і невідворотно втягує в свою орбіту багатьох учасників, які досі не мали жодного прямого стосунку до розпочатого конфлікту. І часто навіть перебували в не зовсім дружніх стосунках із тими, кого вони в силу нових обставин просто змушені підтримати.

Кремлівські діди вчоргове досягли того, чого, може, й самі не хотіли: нагнітанням страху викликали до себе ненависть і зневагу. Який уже раз у світовій історії рішення про початок війни приймає одна людина. Перед нею, як і завжди, — десяток варіантів розв’язання проблеми, найчастіше вигаданої, якої не існує насправді. Але ця людина, якщо

в силу обставин вона надто довго перебуває при владі, до того ж при неконтрольованій владі, обираючи дилему війни і миру, чомусь обов’язково обирає війну. Мабуть, щоб не показати свою слабкість і страх втрати влади. Тож треба продемонструвати силу.

Однак ця людина з бункера Кремля — Путін — вже й сам отерів від страху, передбачаючи трагічні наслідки. І вже не стільки для Росії, яка в будь-якому випадку приречена як імперія і до її розвалу лишилося півкроку. Найбільше він боїться наслідків для себе. Обставини можуть так скластися, що Гаага з її міжнародним трибуналом виявиться предметом заздрості для людини, котра не по лікті, а по макітру плаває в крові невинних жертв. Я вже не кажу про розірвані віковічні дружні стосунки двох братніх сусідніх народів. Тільки це варте жорстокого покарання.

Отож на запитання “Наскільки Путін самогубець?” має дати відповідь сам автократ. Не розпочавши російсько-української війни, він ще має шанс зберегти і себе, і свою сім’ю, як і свої у важких трудах зароблені \$40 млрд, від жорсткого вирок суду. В іншому випадку його чекає доля румунського вождя Чаушеску.

Але все це абсолютно гіпотетичні, хоч і цілком реальні речі. Людина, котра сьогодні володіє абсолютною, ніким не контрольованою владою, дуже далека від реальностей і перебуває у власному вигаданому світі, з якого його може дістати або неміч і смерть, або жорстокий вирок на товпу. Одне зрозуміло, що мислити реальними категоріями така людина може лише умовно.

Останніми днями в Росії намітилися ознаки відходу від політики ескалації війни щодо України.

Перемовини в Європі між представниками Росії та США і НАТО зайшли в глухий кут. Колективний Захід несподівано для Росії продемонстрував єдність і відданість своїм цінностям і не відступив від своїх принципів, підтвердивши засадничу умову свого блоку — політику відкритих дверей. У тому числі для України. Найшвидше, Росія цього не чекала. Вона все-таки сподівалася, що вже добряче налякала Захід війною і він змушений буде піти на поступки. І першою такою поступкою мала б стати Україна, якій НАТО назавжди відмовив би у вступі до своїх лав колективної безпеки.

Але цього разу Захід вистояв, чим просто налякав Кремль. Понад те, після згаданих переговорів НАТО й США надало Україні суперсучасну зброю захисту. І це абсолютно змінило розстанов-

ку сил. Так, Росія ще має можливість практично безкарно розбомбити ті 120 цілей важливої української інфраструктури, які вони вважають критичними для життєдіяльності держави. Але навіщо і що це дасть?

Схоже на те, що українці при безумовній підтримці колективного Заходу пощади не запросять і не погодяться на умови ганебного для себе миру. А наземна операція, найшвидше, не дасть бажаного результату, бо нам уже є чим оборонятися, і росіяни лише залишать на полях України весь свій танковий потенціал. І багато металобрухту. А найголовніше — закопають тут назавжди ідею імперії, розпочавши крах величезної, архаїчної і жорстокої держави.

У руслі нової ситуації “несподівано” виникла ідея комуністів Росії, котрі запропонували визнати ЛДНР незалежними державами і внесли відповідний законопроект в російський парламент. І що ідею не відкинули ні в Кремлі, ні в Думі. А отже, десть там вона й народжувалася як запасний варіант відступу. Звичайно, все це російські пропагандисти могли б подати як черговий успіх російської політики. Хоча насправді це було б найбільшим провалом російської політики, бо засвідчило б, що Кремлю не вдалося залакати й зламати Захід і поставити Україну в російське стійло, як він цього й прагнув. Крім того, це б поставило хрест на Мінських угодах і звільнило Україну від обов’язку якщо їх не виконувати, то постійно відбиватися від страшенно невідгидних для країни зобов’язань, взятих під ствол російських гармат.

А Донбас, який у цьому випадку має повисіти собі на шию Москва, повернеться до України на її умовах при зміні російського режиму, що, своєю чергою, не за горами.

Звичайно, це не знімає повністю небезпеку початку широкомасштабних воєнних дій Росії за будь-якого сприятливого повороту подій. Або чергового психічного нападу кремлівського автократа. 130-тисячне військо поки залишається на нашому кордоні разом із танками, гарматами, “Градами” й “Іскандерами”. Але це показує, що силою України Росії не повернути, на що й був останнім часом розрахунок у Кремлі. Тобто російські лідери прагнули знову збити українців рабами, а Україну — заштатною провінцією. Бо до дружби силоміць і під стволами гармат не запрошують. Але ідея силового повернення України, схоже, зазнала краху. Хочеться вірити, що остаточного. Бо інакше в що казарму чи сарай ніхто добровільно не піде. Чи не так?

Запрошуємо

21 лютого, у Міжнародний день рідної мови, у Національному музеї літератури України (вул. Богдана Хмельницького, 11, станція метро “Театральна”) о 17-й годині відбудеться презентація книги лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Павла Мовчана “Вертикаль

слова. Про час, у якому жив, і про людей літератури і мистецтва” (видавництво “Ярослав Вал”).

Учасники: Юрій Буряк, Любов Голота, Дмитро Дроздовський, Світлана Короненко, Кирило Стеценко, Ігор Павлюк, Сергій Присухін, Людмила Таран, Дмитро Чистяк, Георгій Філіпчук.

Модератор — Микола Жулинський.

54. ВОРКБУК

Не доводять, що мовою влади є мова освіти. Чужа освіта – чужа влада і чужа мова. Якщо в часи окупації та СРСР московсько-український суржик кодифіковано через лексикографічні праці, зокрема одинадцятитомовий тлумачний Словник української мови (1970–1980 рр.) і перекладні російсько-українські та українсько-російські словники (РУС–1937, РУС–1948, РУС–1968, УРС–1953–1963) та асиміляційний правопис 1933 року, що діяв в Україні до 2019 року, то сьогоднішня зденаціоналізована освіта, закамуюфльована під реформу, стала основним провідником англо-українського суржиків у його найпоказовішому вияві – англоварваризації, коли англійзм переносять в українську мову з англійського тлумачного чи перекладного словника без перекладу.

Яскраве підтвердження цього – складні лексеми з основою *ворк-* (*work-*): *воркбук* і *воркшоп*. За логікою наших англійзаторів від освіти слід очікувати, що освітні тексти зарясніють і іншими словами зі складником *ворк-*: *ворк-баг* “робоча сумка, мішечок з рукоділлям”, *ворк-бокс* “робоча шкатулка для шитва”, *ворк-рум* “робоча кімната”, “приміщення для роботи”, *ворк-репл* “робочий люд”, *ворк-шю* “ледар, нероба”, *ворк-табл* “робочий столик”, *ворк-век* “робочий тиждень”, *ворк-вопан* “робітниця”, *ворк-ворн* “знаменний важкою працею” та ін.

Англійзм *воркбук* дістався не будь-якого освітнього тексту, а саме того, що покликаний демонструвати правильність та естетику саме української мови через художню українську літературу за шкільною програмою: “*Воркбук з української літератури для підготовки до ЗНО-2022*”.

Цікаво, що допоміжний посібник для вивчення англійської мови, наприклад для 4-го класу, має цілком відповідну назву: “Англійська мова. Робочий зошит. 4 клас”.

Отже, чи має підстави український філолог, на відміну від англійського, називати звичний та віддавна випробуваний “робочий зошит” *воркбуком*, зокрема, тоді, коли це слово не містить жоден тлумачний словник української мови та словник чужих слів? Запитання риторичне.

У тлумачних англомовних та етимологічних словниках прочитаємо, що це *робочі зошити* чи *підручники* в м’якій обкладинці, які видавали студенти в Америці від 1910 року. Зазвичай *робочі зошити* заповнені практичними завданнями та порожнім простором, щоб туди можна було вписати відповіді. Дивіться більше про це:

workbook – 1910, from WORK (Cf. work) (n.) + BOOK (Cf. book) ... *Etymology dictionary*
workbook – [wɜrkˈbʊk] n. 1. a book based on a textbook or course of study, which contains exercises and questions for use by students 2. a book of operating instructions 3. a book in which one keeps a record of work planned or done ... *English World dictionary*

workbook – UK [ˈwɜːkˌbʊk] / US [ˈwɜːrkˌbʊk] noun [countable] Word forms *workbook*: singular

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН

workbook plural *workbooks* a book for students that contains exercises and has spaces in which to write answers ... *English dictionary*

Workbook – *Workbooks* in the American education system, are cheap, paperback textbooks, issued to students. *Workbooks* are usually filled with practice problems, where the answers can be written directly in the book. Advantages *Workbooks* are often used in... ... *Wikipedia*

workbook – [[t]wɜː(r)kbʊk[t]] *workbooks* N COUNT A *workbook* is a book to help you learn a particular subject which has questions in it with spaces for the answers ... *English dictionary*

workbook – *skaičiuoklės knyga* statusas T sritis informatika apibrėžtis Pagrindinis įskaičiuoklės dokumentas. *Skaičiuoklės knygoje* gali būti vienas ar daugiau įskaičiuoklės lakštų. Dar vartojama darbo knyga. *pavyzdys* (iai) *skaičiuoklės knygos eksportas*,... ... *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*

workbook – noun Date: 1857 1. a worker's manual 2. a booklet outlining a course of study 3. a record of work done 4. a student's book of problems to be solved directly on the pages ... *New Collegiate Dictionary*

workbook – /wɜrk bʊk /, n. 1. a manual of operating instructions. 2. a book designed to guide the work of a student by inclusion of questions, exercises, etc. 3. a book in which a record is kept of work completed or planned. [1905 10; WORK + BOOK]*** ... *Universalium*

workbook – noun a) A book used by a student in which answers and workings may be entered besides questions and exercises b) A book, used by a business, containing a record of work to be done, or work completed ... *Wiktionary*

Крім того, в англійській мові це слово має розлогий синонімічний ряд: *Domesday Book*, *abecedarium*, *abecedary*, *account book*, *address book*, *adversaria*, *album*, *alphabet book*, *annual*, *appointment calendar*, *appointment schedule*, *battledore*, *blankbook*, *blotter*, *calendar*, *casebook*, *cashbook*.

Відповідно до перекладного англо-українського словника, *work-book* [ˈwɜː(r)kˌbʊk] – це багатозначний іменник, утворений способом складання двох слів *work+book* (праця+книжка): 1. збірник вправ; 2. робочий зошит; конспект (курсу лекцій і т. ін.); 3. інструкція (для машини тощо) (АУС, с. 1685). Тому нема жодної потреби без перекладу вживати те, що перекладено.

55. ВОРКШОП

З цього ж тематичного простору англійзм *воркшоп* (*workshop*): “*Дискусія-воркшоп “Цінності нової української школи”* (Чолак В.А. Воркшоп ЗНО. Випуск 23).

Як свідчить перекладний словник та вузькогалузеві словники, ця багатозначна лексема також має давно апробований український переклад, що сповна покриває номіноване поняття:

workshop [ˈwɜːkʃɒp] п майстерня; цех; ~ *committee* цеховий комітет (АУС, с. 1686);

1. робочий семінар (*кількаденний*), 2. майстерня [ˈwɜːkʃɒp, ˈwɜːrkʃɑːp]; майстерня (*work*) *shop* – семінар (-y) 1. (*дослідницький, зустріч для обміну інформацією тощо*) *seminar*, 2. (*навчальний*) *tutorial*, 3. (*робочий, здебільшого кількадечний*) *workshop* (О. Кочерга, Є. Мейнарович. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки. Частина I англійсько-українська 2010; О. Кочерга, Є. Мейнарович. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки). Частина II українсько-англійська 2010).

Якщо давнє латинське запозичення *семінар* (< *seminarium* “розсадник”) зі значеннями 1. у вищих навчальних закладах – особлива форма групових занять студентів з якогось предмета або певної теми; 2. групові заняття для певної спеціальної підготовки, підвищення кваліфікації (СІС, с. 826) давно увійшло до лексичної системи нашої мови, то питомий відповідник *робітня* (*робити* + -ня за аналогією до читальня, спальня, їдальня, приймальня та ін.) – це саме те, що варто активізувати саме зараз, аби протистояти неоанглійзації, позаяк це давній синонім до *майстерня*, *ательє*, *цех*: “*Я в останньому році був тільки один раз в робітні Новаківської...*” (Голубовський) (Хобзей Н., Сімович К., Ястремська Т., Дидик-Меуш Г. Лексикон львівський: поважно і на жарт. Львів, 2012, с. 638); *робітня*; (кравецька) *ательє*; (мистецька) *студія*, *маларня* (Каванський Святослав. Практичний словник синонімів української мови. П’яте вид. Львів: БаК, 2014, с. 210; 527 с.).

Отже, *робочий зошит* замість *воркбука*, *семінар*, *робітня* замість *воркшоп*.

56. ЕКСПЛЕЙНЕР. МЕМ

Сучасна фрагментарна суспільна свідомість, що почасти зумовлена швидкоплинним ритмом життя, потребує доступної інформації в малюнках-картинках, відео, відеоінфографіці, 2D-, 3D-графіці, персонажній анімації, схемах чи навіть у так званих *мемах* (англ. meme).

Звісно, в час вибуху відеознімань, ніжно названих *відео-*

сиками, – це ефективна форма показу, тлумачення чи пояснення матеріалу. На цьому тлі мінливої реальності в нашу мову, зокрема в освітню царину, заходить черговий англійзм, **експлейнер** – та ще й у контексті з українською мовою та літературою:

“*Експлейнер про історію та особливості української мови – текст і відео*. Лонгрід *та велике відео було представлено незадовго до Дня української писемності й мови*” або “*Дивіться прем’єру відеоексплейнера “Що таке українська література?”*”

Наразі, як нам відомо, лише термінологічний словник з математики та інформатики пропонує переклад цього іменника як блок пояснень (*в експертних системах*) (Є. Мейнарович, М. Кратко. Англійсько-український словник з математики та інформатики, 2010).

В інших джерелах англійський словотвірний похідник **explainer** перекладено як пояснювач: 1. людина, яка пояснює поняття, тему, ситуацію тощо; 2. твердження, стаття чи відео, що дають пояснення концепції, теми, ситуації тощо.

Цей похідний іменник з агентивним суфіксом **-ер** сягає інфінітива *explain* [ˈkʰspleɪn] v 1. пояснювати; 2. тлумачити, роз’яснювати; 3. виправдовуватися, давати пояснення, пояснювати свою поведінку (АУС, с. 482).

З огляду на стислий аналіз лексико-семантичного поля цього англійського та його про-

описовим зворотом *пояснювальний відеоролик*.

Цікаво, що ця лексема має таке ж недоречне вживання в маркетинговій царині, як *explain business story* – тобто *пояснювальний відеоролик* для представлення продукту, послуги чи компанії, що водночас навчає, розважає і дає корисну інформацію глядачам.

Інша річ з дуже поширеною лексемою **мем**, що має два значення:

1. зображення, відео, фрагмент тексту тощо, як правило, гумористичного характеру, які копіюють та швидко поширюють користувачі Інтернету зазвичай з незначними змінами; 2. елемент культури або системи поведінки, що передається від однієї особини до іншої шляхом наслідування або іншим **генетичним** шляхом.

Характерно, що лексема **мем** має свого автора. Його вперше вжив у книзі “Егоїстичний ген” (1876 р.) британський біолог-еволюціоніст Річард Докінз, утворивши від грецизма *тіпета* “*те, що імітується*” за зразком *гена*” (себто друге значення іменника). Очевидно, що ця лексема перебуває в одному словотвірному гнізді з грецизмом *میمος* “лицедій”: 1. народна вистава у Стародавній Греції і Римі; 2. актор такої вистави; 3. актор пантоміми (СІС, с. 643). Відтак слово **мем** способом метафоричного перенесення вийшло за межі термінового

значення і набуло стилістичної маркованості та широкого вжитку.

Звідси наш словотвірний суфіксальний похідник на **-ня** *мемарня* за аналогією до *читальня*, *їдальня*, *вітальня*, *лікарня* тощо. Відтак **мем** вможливає складний текст подати доступно, образно і весело. Така собі методично-методологічна інфантілізація навчального процесу, названа латинізмом *візуалізація*.

Якщо до грецизма *میمος* віддавна функціює український відповідник *лицедій*, то **мем** (а не *лім*, як у мові-джерелі) з огляду на його фонетичну невимушеність і лексичну влучність легко зайшло в систему нашої мови і не викликає системних застережень ні у фонетичному (відсутність збігу голосних чи приголосних), ні морфологічному (вписаність в українську відмінкову парадигму), ні словотвірному (*мемарня*, *мемар*, *мемарти*, *мемки*, *мемчки* та ін.) планах.

Отже, не *відеоексплейнер*, що рве всі норми нашої фонетики і не творить нового поняття (де-нотат) і значення (сигніфікат), а *відеопояснювач*, *відеотлумач*, *відеоролик* (з варіантом *видиво* в першій частині слова), проте цілком прийнятна лексема **мем**, з огляду на фонетико-морфологічну структуру та лексико-семантичне наповнення.

зорий переклад, нема жодної потреби вживати цю лексичну одиницю як черговий *варваризм*, позаяк давнє запозичення *відеоролик* (< лат. video “бачу, дивлюсь” + < лат. rotula “коліщатко” → нім. Rolle “коток”) 1. круговий циліндр, що вільно обертається навколо своєї осі; 2. частина підшипника у вигляді сталевого циліндра або усіченого конуса; 3. *множ.* ковзани на коліщатках СІС, с. 809) сповна передає значення візуалізації інформації з метою її кращого пояснення чи тлумачення.

Як синонім до англоварваризма *відеоексплейнер* з абсолютною неприйнятністю для української фонетики збігом аж трьох голосних *еое* та трьох глухих приголосних *ксп* пропонуємо новотвір *відеотлумач* (видивотлумач) чи *відеопояснювач* (видивопояснювач) поряд із

Юлія КАМІНСЬКА

Філософія буття в его-документах

Кінець року старого і початок нового — традиційний час змагання між минулим і майбутнім. Це змагання втілюється не лише в тому, що ми підбиваємо підсумки та складаємо плани, а й у структурованих наративах, які звучать під час наукових зустрічей. За традицією, яка склалася упродовж останніх кількох років, шановане наукове товариство зібралася онлайн на III Міжнародну наукову конференцію з циклу “Філософія буття в его-документах українських письменників, художників та кінематографістів (від часів Пилипа Орлика до сучасності)”. Наприкінці грудня 2021 року відбулася конференція, яка об’єднала представників наукової еліти з Польщі, України, Франції та Угорщини. Тема обговорення: “Автори щоденників як свідки епохи”. Натхненником, організатором та керівником нинішнього онлайн-зібрання виступила очільниця творчої Майстерні польсько-українських літературних відносин кафедри україністики Варшавського університету професор Валентина Соболев. У вступному слові вона наголосила на тому, що подібні зустрічі формують і зміцнюють основи нашого буття і є справжнім святом для науковців. Учасників конференції привітали також декан з наукової роботи факультету прикладної лінгвістики Варшавського університету професор Ева Жебровська і керівниця кафедри україністики доктор Катажина Якубовська-Кравчик.

Модераторами першої частини конференції були професор Тереса Хинчевська-Геннель, керівник кафедри новітньої історії та джерелознавства на факультеті історії та міжнародних стосунків (Білостоцький університет) та доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Ігор Стамбол (Інститут журналістики Київського університету ім. Бориса Грінченка).

Тематичне заглиблення в історичні контексти, сповнені глибоким філософським світоглядним змістом, розпочалося з доповіді професорки Оксани Сліпущо, доктора філологічних наук, керівниці кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості в дидактично-науковому Інституті філології (Київський національний університет ім. Т. Шевченка). Темою її виступу була “Ідея свободи у твор-

чості середньовічного книжника Лларіона”, який надавав особливого значення дослідженню давньоруської філософської думки. У доповіді наголошувалося, що визначальні проблеми буття індивіда, зокрема свобода волі та вибору, вперше були осмислені через образи-символи у “Слові про Закон и Благодать”. Це стало найвищим виявом свободи. Україна прийняла східний тип християнства. Авторка проаналізувала два вектори утвердження християнства на Русі — офіційний розподіл на православ’я і католицизм. Фактично Візантія для Русі стала посередницею між Азією та Європою і діалог з нею вибудовувався на прагненнях молоді у плані християнства Русі до рівності, незалежності, самодостатності.

Професор кафедри новітньої історії інституту історії Варшавського університету Мирослав Нагельський у своєму виступі проаналізував постать полководця Антона Ждановича на тлі діаріуша і кореспонденції гетьмана литовського Януша Радзивілла. Основні сенси, які виринають з архівних щоденникових надр, полягають у тому, що потрібно йти на певні поступки запорізьким козакам... Гетьман литовський дотримувався думки, що попри війну з Москвою 1654 року необхідно умовити Хмельницького на розірвання союзу з Москвою.

Виступ академіка НАН України керівника кафедри полоністики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Ростислава Радішевського було присвячено проблематиці листів Йосипа Верещинського. Науковець зібрав, проаналізував, переклав з мови польської на українську, а також підготував до друку унікальні листи про Україну Йосипа Верещинського.

Прикметою сьогодення стає та обставина, що жанр щоденника дедалі активніше стає об’єктом більш пильного й самостійного дослідження. Нині широко досліджується теорія і практика давнього щоденника, не в останню чергу щоденника подорожі. Теоретичні засади для типологічного вивчення європейської щоденникової прози, викладено в наукових розвідках.

Кандидат історичних наук Андрій Бовгіря (Інститут Істо-

рії НАН України) у своєму виступі розкрив зміст матеріалів про політичні репресії в Гетьманщині у XVIII столітті. Науковець ретельно і уважно розглянув правове підґрунтя цього явища, його вплив на соціально-політичне життя козацької автономії, фігуранти й мотиви, а також зміст доносів, які становлять собою цінне джерело для реконструкції процесів ідентичності та формування політичної ментальності українського населення ранньомодерної доби. Проаналізовані документи є надзвичайно інформативними в контексті повсякденного, несакрального сприйняття влади, її атрибутів, є свідченням обізнаності пересічних мешканців української автономії у політичних подіях.

Науковий співробітник кафедри новітньої історії та джерелознавства на факультеті історії та міжнародних стосунків, професор Маріуш Дроздовський (Білостоцький університет) проаналізував велич постаті Івана Мазепи в період XVII–XVIII століть та в контексті сучасної України. Акцентував на неоднозначності та багатогранності цього образу. Документи свідчать про шляхетське походження Івана Мазепи, про його дбайливе ставлення як гетьмана до інтересів політичних, господарських, економічних...

Другу частину конференції було ознаменовано темою “Батько і син” та присвячено 350-й річниці від дня народження Пилипа Орлика (1672–1742) і 320-й річниці від дня народження його сина Григора Орлика (1702–1759).

Модераторами виступили доктор з кафедри Україністики Інституту слов’янської і балтійської філології гуманістичного факультету ім. Лоранда Етвеша в Будапешті Оксана Ковач та професор Маріуш Дроздовський.

У своїй доповіді професорка Валентина Соболев проаналізувала розшифрований фрагмент діарія Пилипа Орлика з травня-червня 1730 року через порівняння оригінального рукопису зі скороченою копією анонімних польських палеографів. Це найбільш емпатичний фрагмент про щасливу зустріч Пилипа Орлика з сином Григором Орликом. Син привіз для батька лист від короля Станіслава. Що-

денникові нотатки батька-гетьмана про 25 днів перебування сина-дипломата в Салоніках позначені вибухом радості і смутку, надміром інформації — часом абсолютно неспівмірної, де все нараз, як у бароковій скрині: справи родинні водночас із дипломатичними ідеями та заходами і неспростовні факти, чутки та плітки. Дипломатичні заходи для гетьмана важливі найбільше, бо відновили втрачену вже надію вирватися з неволі, об’єднатися з родиною.

Завідувачка кафедри українських студій Інституту східних мов (Париж) професор Ірина Дмитришин у своєму виступі проілюструвала дипломатичну та військову діяльність Григора Орлика — видатного сина українського гетьмана Пилипа Орлика, а також його внесок у державницький фундамент Франції та України. Ірина Дмитришин є авторкою сучасного дослідження “Григорій Орлик або Козацька нація у французькій дипломатії” (Темпора, Київ, 2019). Вона наголосила на тому, що у Франції залишилася ще сила-силенна документів про Григора Орлика, розкиданих по архівах. В гетьманській столиці Батурині, де народився Григорій Орлик, на знак вшанування пам’яті видатних батька і сина у Національному заповіднику “Гетьманська столиця” планується відкриття виставки, яка розкриє сторінки історії їхнього життя та відтворить маршрути долі.

Докторант Гуманістичної Докторської школи Варшавського університету Давид Бзорець новаторським чином виєкспонував мотиви приязні і самотності у “Подорожньому діарії” гетьмана Пилипа Орлика з 1720–1723 рр. Предметом дослідження науковця є его-документи, зокрема щоденникові записи щодо мотивів самотності та приязні в початковій частині, виданій у 1936 році у Варшаві, діарія подорожнього гетьмана Орлика — тому фрагменті, який з повним правом може називатися подорожнім.

Модераторами третьої частини “Виклики XX–XXI століть” виступили професори Оксана Сліпущо та Мирослав Нагельський.

Професорка Тереса Хинчевська-Геннель (м. Білосток) ознайомила присутніх з діяльністю і

концепцією думок двох науковців — італійського славіста-мовознавця Ріккардо Піккіо та українського історика-краєзнавця Ігора Скочиляса. Відомі науковці не були знайомі, як наголосила сама доповідачка, розділяли їх два покоління, але людська думка не має віку.

Доповідь на тему “Его-дискурс українського шістдесятництва як зріз епохи вивільненої свободи” представила професорка Людмила Тарнашинська (провідна наукова співробітниця Інституту літератури НАН України). Науковиця проілюструвала зріз епохи “вивільненої свободи” на прикладах щоденників Івана Дзюби, Леся Танюка, Івана Світличного, Ірини Жиленко, Валерія Шевчука. Цей досить розгалужений его-дискурс висвітлює складний внутрішній світ людини, вимушеної перебувати у складних трансформаційних, часто межових (подаліші утиски, арешти, заслання) умовах.

Про сучасний стан україністики та історію її становлення в Угорщині розповіла у своєму виступі кандидатка філологічних наук, мовознавиця Оксана Ковач (Будапештський університет). Історія виникнення україністики починається з кінця XIX — початку XX століття і тісно пов’язана саме зі столичним Будапештським університетом.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Ігор Стамбол (Інститут журналістики Київського університету ім. Б. Грінченка) присвятив свою доповідь особливостям створення книги мемуарів першого дипломатичного призначення Незалежної України та першого посла до Росії Володимира Крижанівського. Особливе місце у спогадах займає тема українсько-російських відносин.

Конференція завершилася жвавою і результативною дискусією, під час якої було підбито підсумки наукового року і окреслено майбутні плани. Зокрема, професор Ростислав Радішевський запропонував продовжувати й надалі традицію книжкових презентацій і обміну свіжими науковими виданнями у ході майбутніх конференцій, які мають відбуватися обов’язково наживо. “Все в наших руках, тому не маємо права їх опускати”, — резюмувала організаторка зустрічі професор Валентина Соболев.

Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету, довгий час викладав у Колетії Павла Галагана. Досліджував історичну фонетику української мови, автор “Нарису звукової історії малоруського наріччя” (1876). Вивчав Пересопницьке Євангеліє (“Опис Пересопницького рукопису XVI ст.”, 1876), першим показав значення “Енеїди” Івана Котляревського для формування нової української літературної мови. Автор шкільних підручників: “Теорія

Перший історик української мови

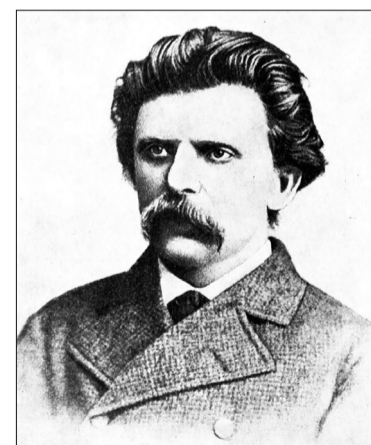
4 січня 1837 року в Кременчуці на Полтавщині народився Павло Житецький — філолог, педагог і громадський діяч, один із основоположників українського мовознавства.

твору з хрестоматією” (1895), “Теорія поезії” (1898), “Нариси з історії поезії” (1898).

Один із фундаторів київської “Громади” (1861), дійсний член Історичного товариства Нестора-літописця (1879), Наукового товари-

ства імені Шевченка (1903), доктор словесності (1908). Свого часу без його участі не обходився жодний захід на пошану Тараса Шевченка. Співпрацював із часописом “Київська старовина”. Приятелював із Михайлом Драгомановим. Саме за зв’язки з останнім потрапив у списки неблагонадійних, складені Міністерством народної освіти після Емського указу 1876-го. Його звільнили з колеції і поновили тільки після клопотання засновника колеції Григорія Галагана. Однак, гоніння не припинилися, довелося на деякий час залишити Київ і викладати в Петербурзькому університеті (1880–1882).

У розмові з одним із чиновників Павло Гнатювич зазначив: “Свого українофільського другосповідання я ні від кого не приховував і не приховую. Не тільки я сам українофіль-

Павло Житецький

в сенсі просвіти народу, збереження його культури, мови, літератури, але й дітей своїх навчу”.

Павла Житецького називають патріархом українофільства і першим істориком української мови. Автор близько 30-ти ґрунтовних праць з історії української мови, літератури і фольклору. Зробив величезний внесок у розробку принципів і критеріїв українського правопису. Обґрунтував

концепцію безперервного розвитку українського народу, його мови і культури з часів древньої Київської держави Русь.

Сергій Єфремов писав про нього: “Видатний український вчений. Разом з тим був і живим, чутливим громадянином своєї батьківщини, який болів її болями, хто на собі відчув до певної міри її гірку долю”.

Після інсульту в 1893-му в Павла Житецького не діяла права рука. Аби продовжувати наукову діяльність, навчився писати лівою. Борьба з хворобою забирала багато сил в останні роки життя. “Читаю і пишу не менше 10 годин в день. Так проходить день за днем, тиждень за тижнем у виснажливій боротьбі з собою”, — писав він у листі до сина.

Помер 18 березня 1911 року в Києві.

Північно-східний відділ УІНП (за матеріалами рубрики “Історичний календар” офіційного сайту Українського інституту національної пам’яті)

Київська громада. 1874 р.

“Він обертав обрій до кожного українського серця, аби ми могли добре розгледіти простір”.

Його картини обдаровують нас хлібами й медами

До 22 лютого в Музеї книги і друкарства триватиме виставка “Україна – Японія: відлуння душі”, приурочена до 30-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між нашими країнами. Виставка представлена творами заслуженого художника України Олександра Івахненка та відомої фотографині з Японії Іната Міорі. Хтось скаже, що досить неочікуване поєднання творчості. Проте тут особлива історія, яка все пояснює.

прорив в українсько-японських культурних взаєминах. Але вона відчула його Україну, любов і споріднену з Японією сонячну енергію.

Під охороною Ісе Джінгу

Іната Міорі народилася в Японії, закінчила Університет мистецтв Тама (Токіо), відділення живопису. У 1991 році переїхала до Нью-Йорка. Це змінило її життя. Вона побачила великий світ, про який мріяла. Він був цікавий, барвистий. І здавався дуже стабільним. 1995 року Іната дебютувала з фотовиставкою в Гарвардському університеті.

Але 11 вересня 2001 р. з вікна своєї квартири в Нью-Йорку вона побачила теракт над Всесвітнім торговельним центром. І її стабільний, на перший погляд, світ обвалився. “Це змусило мене глибоко задуматися, в якому напрямку повинні рухатися люди, яким шляхом нас спрямовують боги по всьому світу. Я хотіла стояти на місцях, які вважаються місцем молитви, щоб зрозуміти... Я відвідувала святі місця світу, продовжуючи фотографувати кожне, щоб побачити, чи зможу знайти якісь відповіді”.

Під невидимою охороною Ісе Джінгу вона почала мандрувати. Знімала церемонії, ритуали, святилища, храми... Японське синтоїстське святилище ще з часів IV ст. до нашої ери стало відповідною точкою до розуміння себе і витоків рідної землі. Іната Міорі збагнула, що природа здатна дати велику силу, любов, наповнити

Галина ДАЦЮК,
журналістка

Кожна нація несе відповідальність перед людством за те, як доглянути її поля.
Олександр ІВАХНЕНКО

Спочатку вони побачили сонце з рідних берегів: він – з українського Удаю, вона – з японської Ісе.

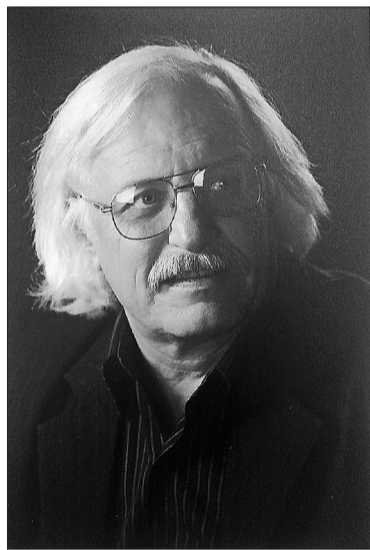
Хлопчиком він дивився на світило крізь кольорове скельце, бачив, як воно сідає на воду, чудувався з небесного проміння, що купалося в річці, розганяв золотий диск на плесі, проводжав червоний круглячок за надвечірнє село. Його дитинство підросло в сонці і заповнювало ним пам'ять кольору, смак кольору, красу кольору, радість кольору.

Дівчинка бачила червону сонячну кулю на прапорі своєї батьківщини – країни *Сонця сходить*, дізналася, що богиня Сонця – Аматерасу, і мріяла про подорожі, далеко, аж за сонце.

2006 року Олександр подивиться на сонце її батьківщини очима своїх картин, презентуючи персональну виставку, приурочену Дням української культури в Японії. Іната зустріне сонячний схід в Україні 2008 р., відвідавши і полюбивши цю землю. І відчує, як багато сполучних ліній, спорідненої символіки у їхньому мистецтві та й загалом японській та українській культурі.

Суголосність українсько-японських образів і мотивів побачать тисячі японських глядачів, відвідавши персональну виставку художника з України в Токіо. Про це писатиме японська преса. Так народиться ідея створити спільну виставку художника Олександра Івахненка і фотомисткині Іната Міорі, що у різний мистецький спосіб показують сутність душі своєї країни.

Перед вічністю Удаю

Олександр Івахненко народився на Чернігівщині, в с. Манжосівка Прилуцького району. Його дитинство минало на мальовничих берегах Удаю, який згадується вперше шість століть тому і пливе по Україні 347 км до Сули. У рідному селі Сашко закінчив початкову школу, з тим Прилуцьку художню студію, якою керував І. М. Трінчук-Задорожній. 1961 р. вступив до Київської середньої школи ім. Т. Г. Шевченка. Вищу освіту здобув у Київському державному художньому інституті в майстерні книжкової графіки (1968–1974). Навчався у таких відомих художників, як В. І. Касян, В. Я. Чебанік. У 1976–1979 рр. працював над своїми роботами в творчих май-

стернях Академії Мистецтв СРСР в Україні під керівництвом Михайла Дергуса.

Здобувши прекрасну освіту, зустрівши чудових вчителів, сформувавшись під впливом української художньої школи, Олександр Івахненко став чи не найскравішим представником образотворчого мистецтва, що поєднало новаторство і глибоку національну традицію. Блискуче працював у галузі графіки, монументального та станкового живопису. Його творчість пронизана духовністю, любов'ю до України, знанням її історії, прочитанням і засвоєнням її культурної спадщини. Його тонке відчуття, психологізм, ліризм наповнюють кожну картину живою силою, що передається усім, хто споглядає Івахненкові картини. Його метафоричні одухотворені роботи, як

послання України у Всесвіт. Тут нема нещирості – лише правдивий чистий голос Художника. Цим сонячним голосом він писав ілюстрації до Шевченкового Кобзаря і монументальні розписи в Каневі.

3 Чернечої гори він творив Україну довершеною любов'ю й унікальною – івахненківською технікою, розписуючи вестибюль Національного заповідника Тараса Шевченка, ілюструючи його твори (1982, 1984, 1988): “Садок вишневий коло хати”, “Поєми”, “Поєзії” в 2-х томах (“Кобзар”).

Він обертав обрій до кожного українського серця, аби ми могли добре розгледіти простір, перспективу і попрацювали з картиною. Для художника це було надважливим – активне сприйняття глядачем його картин. Щоб душа і совість працювали. Щоб, розглядаючи його кольори і метафори, рідні мотиви, символи, ми сягали глибин і підносилися до неба. І розуміли, що Україна справді унікальна, красива і прецікава країна, – музикою, словом, пісню, народним одягом, мистецтвом.

Він став членом-кореспондентом НАМУ, заслуженим художником України, лауреатом Державної премії імені Т. Г. Шевченка. Викладав на кафедрі графіки Київського політехнічного університету. Твори Олександра

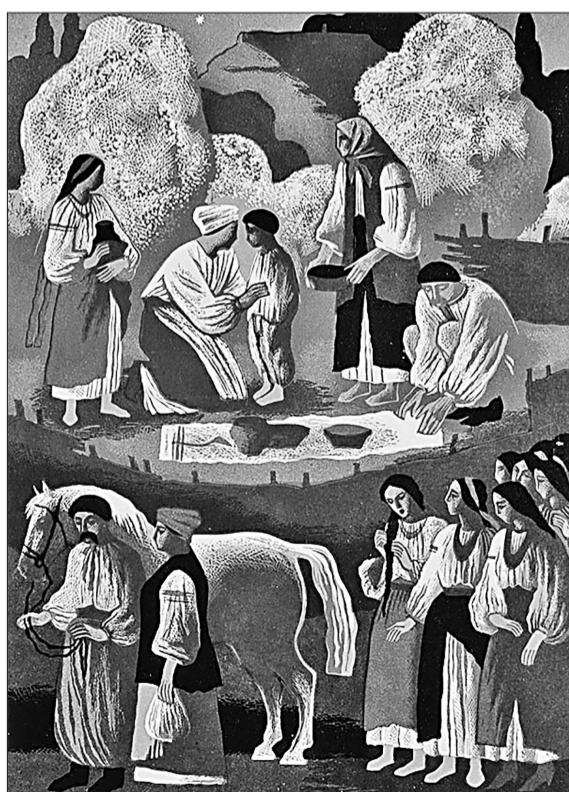
Івахненка зберігаються в приватних колекціях США, Канади, Великої Британії, Японії, Німеччини. Його картини – в Національному художньому музеї (м. Київ), музеях Т. Г. Шевченка в Києві та Каневі, Національному музеї літератури (м. Київ), Державному музеї книги, музеях Івано-Франківська, Черкас, Хмельницького, Ужгорода, Прилуки. Оформлені Олександром Івахненком видання експонувалися на багатьох виставках і відзначені найвищими нагородами конкурсів мистецтва книги як в Україні, так і за її межами. Він мав прекрасні виставки у Флоренції (1977), Братиславі (1982), Вільнюсі (1984), Берліні (1986), Нью-Джерсі (1988).

Олександр Іванович пішов із життя у день Трійці, 9 червня 2014 року, перед тим відстоявши Революції

України

люцію Гідності, побачивши свою останню персональну виставку “Того великого вогню непоборимої сила...” до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. Залишивши задуми, справи і любов, яку заповідав доньці, онукам і нам.

Японія могла не до кінця зрозуміти Художника з України, який зробив своєю виставкою 2006 р.

душу абсолютною красою. Вона побачила, яка прекрасна її земля Японія, на якій не була майже 16 років, живучи за кордоном. Іната ніби розплющила очі і відкрила серце на рідний світ. І це її вразило так сильно, як вогонь, що вирвався з палаючих “близнюків”. Природа напоїла її любов’ю, загоїла рани і виплекала радість.

У Японії Іната побачила виставку художника Олександра Івахненка, і вона потрясла її одухотвореним образом ще не знаної України. 2008 р. мисткиня вже відвідала її, щоб надихнутися красою. Зробила в Україні серію прекрасних світлин, продемонструвавши їх в Посольстві України в Японії. Виставка світлин Іната донині експонується в українському посольстві у Японії, постійно оновлюючись. Під час прийняття, свят, перемовин гості і дипломати знайомляться з Україною зі світлин Міорі.

Її фотовиставки демонструвалися в ООН, Колумбійському університеті, Нью-Йорку, музеях і галереях Японії, США, Ізраїлю, Монако. Іната – авторка колонки у Washington Post, Japan Times. Альбом з її роботами прем’єр-міністр Японії Абе презентував під час саміту країн Великої Сімки 2016 р. І от у Києві.

Україна – Японія: відлуння душі

Олександр Івахненко, на жаль, не дожив до дня, коли ідея втілювалася. Але ми, на щастя, можемо побачити її і пороздумати. І вкотре “розчуті” глибинні метафори, закодовані на полотнах Івахненка, одного з найпотужніших художників України. Його особливий гарячий сонячний колір, який ніби пробивається магією тисячоліть на лиці України, не сплутаєш ні з чим. “Івахненко – митець, який несе красу століть... перед вічністю”, – вважає народний художник України Василь Перевальський. Категорії вічності Івахненка – це не про славу художника, а про його любов – Україну і Жінку. Кожне полотно він випишував, маючи в серці виплекану вічність любові до рідної землі. Відчував її, розумів її, чув її пісню і творив пісню в картинах. Але переповісти музику Івахненка неможливо, її треба бачити, щоб чути.

Почути пам’ять води. Бо ж на берегах Удаю минуло дитинство. Бо вода несе інформацію

тисячоліть, бо це святий образ для нашого народу, де у кожній краплині – Всесвіт і сила. Про це його “Пам’ять води”, “Жива вода”, “На Удаї”, де і стрічки лепеха (аір, татар-зілля), і стрічки у дівочих косах при місяці – обереги пам’яті. У Інати фотографія про пам’ять має назву “Шьогу, святилище у внутрішньому храмі, де перебуває дух богині Амаатерасу”.

Фотографія і картина йдуть у парності, демонструючи одну тему. Збір багатого врожаю, плодючість – на полотнах Івахненка під назвою “Спаса”, “Обжинки”. “Свято збору врожаю”, “Підношення врожаю богам” в Нуїбосай, Каннале-сай відображені на світлинах Інати, де прочитуємо урочистість, пошану до природи і злиття з нею.

Картина “Свята зелені”, “Осіне очищення” Івахненка і світлина “Встановлення головних дверей під час ритуальної відбудови храму” Іната – поруч. Природа, очищаючи людину вогнем і сонцем, робить людину богоподібною.

Простору багато в Інати й Олександра. Художник любив простір, надавав йому, як і ко-

на якій жито, соняшники, колосся. Тут калина, ковила, дивовижні квіти у вінках, насіння. Усе органічне, яке занурює людину в природу, даючи розуміння, що людина – це частинка природи. Картини Івахненка органічні. Природні на одному полотні наша сучасниця, жінка княжої доби і кам’яна баба як концентрація жіночої пам’яті роду. І художник був природним і органічним. Його світло, сонце, людина, лепеха – це все Україна, абсолютна природня його любов.

“Завдяки синтоїзму я відчула пошану до природи, зрозуміла, що ми є частинкою природи”, – зізналася Іната Міорі, для якої світло і ліс – теж частинка божества.

Для нього божественний промисел – у материнстві, українська вічність у колоскових. І ми їх чуємо, як бачимо його сонце. Ми слухаємо його “Весну” у вишневому квіті і вгадуємо українську пелюстку у японській сакурі біля мосту Уджі.

І водночас розуміємо, що мотиви і філософія можуть бути подібними, але самотній почерк художника Олександра Івахненка – нерозчинний, без домішок і вкраплень. Як неповторний Тарас Шевченко з “Садком вишневим...”, теж великий художник. Білу пелюстку шевченкового садка, як метафору України, ми відчуваємо на всіх полотнах Івахненка. У жіночих образах Івахненка ми бачимо Шевченкову Оксану, Марію. І Марію, Олександрову дружину, – єдине кохання на все життя. Коли вона молодою відійшла за обрій, він не мав особливого бажання ні творити, ні жити. Ніби розтанув у сонці. Залишивши у спадок картини, які занурюють нас на таку удайську глибину, звідки видно зорю, коліску, сонце, і якщо пірнути, затамувавши подих, винесеш білу лілею Богоматері в зубах.

Словом, лаконічна за обсягом представлених робіт виставка художника Олександра Івахненка безкінечна у прочитанні та осмисленні. Давно не було такого джерельно чистого концентрату, такого вияву глибокого смаку, такого фантастичного проекту високого духу, смисл якого – не лише побачити, а відчутти побачене. Художник зізнавався, що не називає свої роботи, даючи тим самим простір кожному, хто споглядає. Насамперед, простір відчуття невидимого. Бо й Івахненко – це не лише досконалість видимих ліній і світла, а енергія, яка б’є з полотна. Це коди святості України. “Ти не уявляєш, яка близька мені Україна!” – колись захоплено сказала Марії Певній фотохудожниця Іната Міорі, побачивши і відчувши нашу прадавню землю. “Японія рідна мені”, – зізналася Марія Певна, блискуча організаторка виставки, яка мешкала в Японії, опанувала японську, виростала з батьковими картинами і його світом. “Коли ми переходимо Уджі, що понад річкою Ісудзу, і йдемо до Ісе Джінгу, ми долаємо відстань довжиною 2 тисячі років і повертаємося до ви-

токів Японії”... Споріднені коди України і Японії міг дістати з глибин пам’яті і чисті душі тільки великий Художник, як Олександр Івахненко. І запропонував сьогодні нам, додавши впевненості в тому, що українське мистецтво і митці – найвищого світового рівня. Про це сказав на відкритті виставки його вірний побратим, ще один дивовижний художник України Олександр Мельник.

Відчутти його – все одно, що причаститися Богом. За цим зціленням до Олександра Івахненка у День дипломатії і рівнодення прийшло море побратимів і шанувальників його творчості. І сказали стільки хороших слів, скільки він не почув за все життя.

Торі в сонячному ореолі біля мосту Уджі, – “це подорож з нашого світу у світ богів, і подорож у прекрасне майбутнє”, – на думку Інати.

Яким буде майбутнє, залежить від нас, які “відповідають за порядок в домі, які повинні шанувати своїх предків, плепати красу і творити духовність”, – вважає Олександр Івахненко. І передав нам як духовний заповіт картину “Благослови, земле”.

Нодзومی: прагнення краси

Від задуму до втілення виставки “Україна–Японія: відлуння душі” – тисячі кілометрів доріг і роки в часовому просторі. І в результаті, як знак оклику, – виставка діє. Вона проходить за підтримки Посольства Японії в Україні, Посольства України в Японії, Міністерства закордонних справ України. Виставка неодмінно поїде в інші міста України, а згодом, сподіваємося, і в Японію.

Задумка виставки належить Марії Певній, засновниці і голові ГО Нодзومی. Саме вона виношувала проект “...відлуння душі”, який об’єднав мистецтво Олександра Івахненка з України і Міорі Інати з Японії. І громадську організацію Нодзومی Марія заснувала саме для того, щоб просувати українську

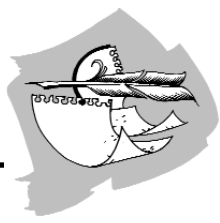

культуру в Японії, а японську – в Україні. Ця виставка – перша, але, на думку усіх присутніх на відкритті, дуже вдала, продумана, глибока. Нагадаю, що Марія Певна – не лише донька художника Івахненка, а й дипломатка, японістка, перекладачка, покликана наводити мости – від українського Удаю до японської Уджу. Марія працювала аташе з питань культури Посольства України в Японії, коли познайомилася з пані Інатою. І тому саме Міорі розповідала про Україну. І краєм через те, що в минулому Марія – дипломат, вона й вирішила зробити виставку, приурочену до 30-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і Японією. Це було її великою мрією і бажанням. Продумувала в експозиції все, до найменших деталей, сама відбирала роботи і добирала місця в залі для них.

Вибираючи ім’я для своєї організації, Марія “погралася” з ієрогліфами. І замість одного ієрогліфа, що вже сам по собі читається “нодзومی” і означає прагнення, бажання, надія, вона додала ще один ієрогліф, що означає “краса”, а в цьому випадку він може читатися “мі”. І вийшло комбіноване Нодзومی – прагнення прекрасного. Японська мова дозволяє в іменах і власних назвах комбінувати ієрогліфи і їхнє читання залежно від того, що ти хочеш сказати.

Проектом “Україна – Японія: відлуння душі” Марія Певна хотіла сказати, що краса дає нам надію. І небо сприяло, щоб ми це відчували. Виставка відкрилася саме в День дипломатії. І в день зимового сонцестояння, якому наші предки з прадавніх часів надавали великого значення. Японці також великого значення надають зимовому сонцестоянню (от ще одна цеглинка у нашу “спільність”). Бо вважається, що з цього дня починається новий цикл – відродження і народження. У Японії богиня Сонця виходить з печери. І в Україні, і Японії після цього дня сонце залишається на небосхилі на мить довше. Сонце, яке побачив колись хлопчик Сашко, над Удаєм. І дівчинка Міорі над Уджі. І Марія – над Дніпром. Ну а далі додумаймо...

Галина ПАЛАМАРЧУК

Спочатку було Слово

рез суто людські прагматичні міркування й пошуки вигоди — лишитися в підземному світі, і тут я згадала, як друзі-побратими Котигорошка його обдурили й покинули на погибель. Це сучасна людська історія. Споживаючи "кров і тіло Христове", — ритуал, звісно, язичницький, — вірний горішньому шляху приєднує себе як частину до спільноти "братів і сестер во Христі". Відомі племена, які поїдають органи впольованого звіра, щоб посилити в собі відповідні функції. Геніталії, наприклад,

чи серце. Людина ж, гібрид примата й вищої істоти, причащаючись-частуючись "тілом і кров'ю" Христа, приєднується до громади вірних християнству, стає одним із братів-сестер во Христі, Церквою з великої букви, стає на шлях до колективного Христа. На шлях перетворення нежиттєздатного гібрида — в Бога. І цей шлях не туликівий, як у бджіл чи мурах... Але на ньому легко можна загриміти назад у стадо приматів.

Шлях від суто матеріального примата до божества довгий і непростий. Стати частиною спільноти — це як вступити до школи. Вступ це нічого не означає. Треба дотримуватися дисципліни, засвоїти науку, багато практикувати, щоб нарешті випуститися. Так, із церкви, як із будь-якої школи, випускаються, аби — коли ми говоримо про людину — в житті й творчості керуватися набутими знаннями. Мабуть, якби більшість вірян були не ледарями й лицемірами, а пастир — не служила мамоні та своїй грішній плоті, ми б жили в досконалому суспільстві на щасливій планеті... Церква, як і будь-яка школа, має залишатися консервативною, бо духовна парадигма, якою церква наповнює неодохотворене тіло вступника, строго вивірена й незмінна. Як послідовність дій хірурга під час складної операції, як дозування ліків. Її кістяк — це Божі заповіді: атож, не вбий, не кради, не свідчи неправдиво... Боронь боже противні природі злягання чи інші речі, які суперечать життю. Все пропаде! У двоякому світі Христова церква — це аналог Бога, який вдихає у випілку з глини істоту свій дух і таким чином ту істоту оживляє та ставить із плазуючого положення на ноги. Якщо все зроблено суворо правильно, а не "лібералістично", то з церкви виходить син Божий — не раб правил, не дворушний луккавець, а творець.

Але повернімося до "причастя" на рівні громадян. Кожен із нас є частиною народу, себто з народження дитина приєднується собою як частиною до сукупності частин інших і таким чином перетворюється на носія роду й народу. Ми всі, хто в більшому чи меншому здоров'ї вийшов із тоталітарного "совка", що б про себе не думали, а більшою чи меншою мірою пристосуванці, бо змогли жити в поневоленому стані — позбавлені ідентичності, можливості творити, невідні. Змогли вижити в суспільстві подвійної моралі, писали дисертації про партійні методи в літературі, крали і в червоних кутках таврували

п'яниць та крадіїв. Наші діти з молоком матері причащаються цього звичаю. Стають його носіями. Отже, "совок" — це та купіль, якої не уникає жоден, хто виходить із лона, причетного до "совка"; це стандарт, який формує життя і його плоди у причетного. Насамперед, готовність пристосуватися та мімікрувати під оточення. Інші — винищені. Скільки чекати? Скільки йти? Чи зарядять тут Кембридж і Оксфорд? Нам як народу годилося б усвідомлювати цю небезпеку, лупати скалу лубка, видобувати з-під неї кращі риси нації — силу, відвагу, готовність боронити своє... Однак єдності, схоже, в цій нації ніколи й не було. Інакше не довела б вона себе до такого плачевного стану. Але якщо ми — через заперечення, незгоду, страх — не вийемо голів із піску й не підемо дружно на прохання викликаючи сучасності, нас просто анексують.

Перехід у Христа нам мала б давати церква, в якій би ми ставали сестрами та братами, але церква в нас про людське око, формальна й досить продажна. Підхід за підходом, підхід за підходом. Найсумлінніші ходять в учнях до глибокої старості, так і не наважившись встати з-за парт. Більшість нас ті спроби полишають, зрештою. Стають опалими листям, пресуються, перегнивають, розпушують і підживлюють ґрунт. І тільки одиниці переходять у вищу школу.

Ну й про сорок років, які Мойсей виводив свій народ, щоб убити в ньому бацилу рабства. Число 40 означає фізичну завершеність і готовність перейти на духовний рівень. 40 днів тривають митарства душі, перш ніж вона вознесеться. 40 — це число переходу в іншу якість. 40 — це той ніж, який перерізає пуповину. Після чого плід стає людиною. А людина стає богом. А що Україні дадуть 40 років, якщо на той час її Москва не зажене назад у кошару? Без катарсису — нічого. Але груба шкура у вола...

Розумні, але свої

Світ змінюється, країни — теж. Зрілі суспільства пораноються у своїх країнах, як добрий господар у своїй домівці: тримають у чистоті, впроваджують технологічні новинки, економлять світло й воду, і не тільки щоб менше платити, а й щоб надовше вистачило...

Ми довго були позбавлені атрибутів українськості і дуже втішилися, повернувши їх у 1991 році. Щоправда, прикро й смішно бачити, як велика маса людей, зрозумівши, що "змінилася власть", замінила ними ідеологічні атрибути ССРСР. Причому місцями дуже войовничо. А диктат без насилля нічого не вартий, доносити ж нема кому, психушки й ті розпустили...

Треба змінювати не прикид, а себе. Як добрий господар замінює старосвітські вітряки сонячними батареями. Парадокс, але така заміна тільки й гарантує, що ми збережемо в доброму стані старосвітські вітряки. Згадаймо Сканден — музей просто неба у Стокгольмі. Там не лише можна вивчити всі подробиці стародавньої шведської господарки, а й побути в образі — приміряти й видиритися в історичний швед-

ський одяг. Що ми й робили. ...Наші ж музеї животіють, владу розпирає.

Не треба боятися змін. Не треба картати молодь через те, що нам не подобається її поведінка чи колір волосся.

Але коли нам лукаво говорять про компроміси, тільки б зберегти цілою Україну, мусимо вирішити: чи готові ми за цілість України пожертвувати самою Україною. Нам треба Україну модернізувати, не лишивши її у вигляді екзотичного музею старовини для повчальних екскурсій сусідів, але й не перетворивши її на бездушний гвинтик західного чи східного, боронь Боже, світу.

Для цього потрібні розумні, але свої. Я не хочу критикувати молодь. Проте мусила скептично здвигнути плечима, коли Жадан запропонував українізувати Донбас російською мовою. Лібералістичні крайнощі вже розвалюють освіту, бо освіта без вимогливості й дисципліни — це бардак. Українізувати Донбас російською мовою — це те саме, що лікувати алкоголіка — алкоголем.

Схоже, трендом стає єднання. Українськомовна й патріотична частина України сьогодні нагадує неміччину з її глибинними комплексами: вона готова здатися, тільки б заслужити схвалення. Є така глибинна поразка, після якої ти стаєш вічним союзником переможця. Українськомовна й патріотична частина України хоче заслужити схвалення російськомовної, але водночас "українізувати" її. Ну, мовляв, зрозумійте: це треба, щоб бути Україною... Для цієї місії, звісно ж, найбільше підходить блазень. І блазеньська поведінка.

Є багато російськомовних українців, які добре розуміють, де кінчається Україна і починається бардак. А проте вони шукають — і знаходять, навіть зараз, коли мимохіть опиняються в одному таборі з Путіним і Жириновським, — виправдання своєму приватному маленькому "русскому міру". Якими й обгрунтовують свої погрози вторгнення Москва: приватні "руські мірочки" мають повернутися в лоно матінки, прихопивши як трофей Україну. Такою й задумувалася їхня місія. Місіонери...

Українська мова не така складна, як її малюють. Важко подолати в собі милосердного, зверхнього, культурного, на противагу "селу", великороса, вирощеного століттями імперського панування, таких собі мамку чи папку. Хоча вони вже безглузді й сиплються. Одне слово, ці труднощі психологічного характеру. Я знаю одного блискучого публіциста, який це чудово зробив. Просто треба бути сильним, вільним і позбуватися, зрештою, комплексів... Як меншовартості, так і великороса.

Тутешній колорит

Прочитала роман (?) "Галія-безголові" Люко Дошвар та й думаю — що це було? Я читаю детективи, фентезі, пригодницьку літературу. Щось заходить, щось — ні. Вдало чи ні, але кожен автор намагається обстоювати якусь ідею в цьому химерному й розбіраному світі. На деталі, як конструктор Лего. Він готовий поставити в зовсім іншому образі. Ми сидимо навколо, міркуємо, спере-

чаємося, пробуємо щось ліпити, як група дітей у дошкільному закладі.

Сподівалася, що це буде щось типу Фредрика Бакмана — тонке, психологічне, зворушливе. А це виявилось гібридом "детективів" Донцової і тутешнього колориту. Правда, думаю, тутешній колорит — він же колорит постсовкового простору, а з тутешнього — геолокація.

Гортаючи Фейсбук, натрапила на цілком резонне тривожне спостереження: обороняти Вітчизну готові переважно старші, молодь більше націлена виїхати. І що з цим робити? Це питання до соціальних психологів.

Мене тривожить — і смішить, бо це ж таки феномен! — інше: наш пророк і наш геній Тарас Шевченко справді написав багато пророчих віршів. Не перевелися і землячки з циновиими гудзиками на службі в царя, і місцеві перевертні, як отой "щедрий та розкошний, Все храми мурує; Та отчество так любить, Так за ним бідкує, Так із його, сердешного, Кров, як воду, точить!.. А братія мовчить собі, Витріщивши очі! Як ягнята". Залакований і замолений — але не вивчений і навіть не прочитаний як слід Шевченко лежить на покуті в рушниках і каліні. Україна не переставала родити таланти. Але не прислухалася до них, не шанувала, когось лакувала й вішала в іконостас, когось відправляла в Сибір неісходимий... Колись я порівняла її з маткою, яка формує плід і викидає. Ну й Київ же теж недарма "мати міст руських". Отож письменники пишуть, народ читає... як детективи чи сентиментальні мелодрами. Кладає на полиці, навіть не замислюючись над тим, що в книжці написано і що з цим робити.

Але стисло про "Галюбезголові" Люко Дашвар, вона ж — талановита авторка багатьох романів Ірина Чернова. Головна героїня — мила вродлива білявка, у якої є тільки мама десь під Васильковом, працює в салоні краси такої собі Юлії Володимирівни Жадкіної. Її чоловік Артем Чорнобай — студент, майбутній психолог, живе за Галині гроші. Його мати за кордоном, заміжня за італійцем. Батько — на периферії, тримає базу відпочинку. І ось ця Галя без голови, вся, як завжди, з добрими намірами, стає свідком пограбування кур'єра, який виходив від Ю. В. з кейсом. Та ще й мимоволі допомогла грабіжникові втекти. Як згодом виявиться, у кейсі був майже мільйон баксів, які платили власниці салону та її чоловік, начальник поліції, такому собі депутатові Гашинському за контрафактні ліки. Пара тримала, крім салону краси, кілька аптек у Києві. Аптек тих, до речі, в Києві, як сміття. Підозрюєте, чому?.. І ось кейс стирили, Гашинський відбирає в Ю. В. й поліціанта дві аптеки. Розлючена Ю. В. мстить Галі: підробляє її аналізи й каже, що в дівчини СНІД. І виганяє з роботи.

Чоловік-студент, програвши Галині заощадження, теж радий okazii вигнати безробітну зі своєї квартири. Коли нещасна бредє світ за очі, доля зводить її з грабіжником, шахраєм і вбивцею Юрком: він, своєю чергою, пограбував того, хто заволодів кейсом, і вбив його. А також мимохідь убив маму депутата Гашинського. Юрко підвизив Галю... Але вона його дістала своєю моральністю й наївністю, і він її ви-

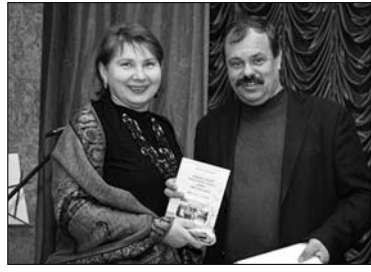
садив, викинувши вслід кейс, який перед тим випорожнив... Щоб швидше знесилити й померти, Галя тягне і кейс, і свою валізу. Але не так просто померти, коли ти цього хочеш. Галя потрапляє на базу свого свекра, який вирішує в усьому розібратися. У свекра Андрія Чорнобая в Києві був товариш молодості, з яким він починав бізнес. І цей товариш узявся розплутати інтригу й допомогти головним героям.

Зрештою, з'ясувалося, що пограбування організував сам кур'єр – набридло крихтами вдовольнятися. Ю. В. – парадокс – була заражена СНІДом. Гашинський відкупився від “правосуддя” тим, що виїхав за кордон. Галя пішла від Тьоми, який виявився зрадником і негідником. Між нею та старшим Чорнобаєм спалахнуло кохання. Старший Чорнобай мусить продати свою базу, аби оплатити хепі-енд. І виявляє, що перейшла вона... до товариша молодості: він її купив разом із продажним поліцейським начальником, що повернув свої аптеки після того, як їм вдалося сколупнути й витурити Гашинського. Галя працює в салоні, який обслуговує заражених на СНІД.

Лишилося кілька любовних ліній. Чорнобай благородно відмовляється від юнки, та вона наполягає і їде до нього. Дорогою вирішила завернути в село, з якого родом той нещасний злодюжка Юрко (його замочив Гашинський). І, звісно, випадково знаходить гроші із сейфа. Мчить Юрковою колимагою назустріч коханому. І тут авторка нарешті наважилася на конфлікт. Інакше було б занадто для наших реалій – щасливе життя пари з майже мільйоном баксів... Старшого Чорнобая розстрілює кілер, а її машина вибухає, зіткнувшись у темряві з його машиною з вимкненими фарами. Вони опиняються поруч. Ще дихають. Читач може додумувати, на це й розрахунок! І він, безперечно, додумав хепі-енд, на який резонно (було б занадто) не наважилася авторка. А так і вівці цілі – сюжетної пристойності дотримано, і вовки ситі – читач задоволений.

Пам'ятаю, мала проблеми з тиском, і лікарка порадила інші пігулки: цих, обмовилася, нібито не підробляють... Коли я почала користуватися іншими ліками, ніяк не могла нормалізувати тиск, та й серце постійно барахлило. Перейшла на попередні. І добре зробила. На контрафактні ліки пацієнтів підсаджують саме лікарі, у котрих рильце в пушку і котрі мають на цьому свою частку. Найвищий цинізм – лікарі заробляють, убиваючи пацієнтів.

Отож. Ми як народ цілком спокійно сприймаємо той факт, що Верховна Рада продажна, що навіть найостанніший депутат, який не має смальцю в голові, а має тільки палець та кнопку для голосування, швидко стає власником квартир і машин, а його батьки – несподівано перетворюються на мільйонерів і дарують синові, наприклад, телеканал. Ми не зносимо до чортової мами ОП, знаючи, що там продають Україну емісари ФСБ. Окремі ідеалісти, які пробують боротися проти забудовної мафії, чи продавних судів, чи тотальної корупції, опиняються за ґратами. Або, як Катерина Гандзюк, стають жертвами системи. І ми не розуміємо, чому молодь воліє звідси “звалити”?..

Олег ОЛЕКСЮК, керівник проекту “Українська Хата – талантами багата”, м. Херсон
Фото Антона БАЛАНА

Під таким гаслом відбулося січневе засідання артлабораторії “Українська Хата – талантами багата”, присвячене пам'яті Герів Крут. Перед початком заходу країни мали змогу ознайомитись з ілюстративно-книжковою виставкою під загальною назвою “Крути – бій за майбутнє”.

На вечорі пам'яті лунали поетичні твори в авторському виконанні завсідників артлабораторії Валерія Кулика, Інни Чуприни, Олега Олексюка та Марини Сакари. Лавреати Всеукраїнських конкурсів вокалістів Іван Булка, Микола Павловський та Оль-

З роси й води!

30 січня святкував свій ювілейний день народження Степан Волковецький – голова Івано-Франківського обласного об'єднання “Просвіта”, народний депутат України І і ІІ скликань, державний та громадсько-політичний діяч.

“Просвіта Прикарпаття”

Микола Леонтович: співець радощів і смутку

Наприкінці січня в Центральній міській бібліотеці ім. М. Л. Кропивницького відбулася перша цьогоорічна зустріч Мовно-історичного клубу. За ініціативою ГО “Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини” та Миколаївського міського осередку “Просвіти” імені Миколи Аркаса було організовано Літературно-історичну читачку конференцію “Микола Леонтович: співець радощів і смутку”. До заходу також долучалися на платформі Zoom. Зокрема, онлайн серед учасників зустрічі була письменниця Ірен Роздобудько, яка в романі “Прилетіла ластівочка” (2018 р.) намагалася подати свою версію загибелі композитора.

Цікавою виявилася розповідь Назарія Давидовського, музиканта, священника та виконавця головної ролі у фільмі “Микола Леонтович та його “Шедрик”. Про відновлення музею М. Леонтовича в селі Марківка Теплицького району розповіла директор Ольга Прокопенко. Під час заходу звучали українські композиції у виконанні тріо педагогів “Аквапель” Миколаївського міського палацу культури та урочистих подій. А професор, музикант, музикознавець, заслужений працівник культури України Омелян Шпачинський детально розповів про творчу спадщину Миколи Леонтовича.

Не згасити смолоскип в майбутнє

га Якубова патріотичними піснями наснажили присутніх на подальшу роботу заради відродження української національної культури.

На заході було презентовано краєзнавчо-публіцистичну книгу Оксани Олексюк “Нариси з історії літературного клубу “Еліт” 1987–2022 років”, яка нещодавно вийшла друком у київському видавництві “Український письменник”.

Надзвичайно чуттєвими й життєвими звучали цього дня в актовій залі “Гончарівки” і українські народні пісні у виконанні вокального тріо “Раденські жіночки” (керівниця – заслужений працівник культури України Наталія Ремішевська).

Наталія Ремішевська порадувала краян ще й своєю персональною виставкою власноруч вишитих рушників та інших виробів з українською вишивкою.

Безумовно талановиті роботи пані Наталії отримали чимало позитивних компліментів, а за допомогою книг із тайнопису української вишивки на засіданні згадали про п'ятірку основних символів української вишивки і їхню роль у житті українців.

За словами учасниці засідання, української художниці Дарини Алпатової, символіка української вишивки є своєрідним кодом нації, і їй як художниці це

надзвичайно цікаво.

По завершенні концертної програми присутні мали змогу побачити на третьому поверсі книгозбірні витвори з образотворчого мистецтва Дарини Алпатової, що входять до її першої персональної виставки картин, та поспілкуватися з майстринею пензля про її подальші творчі плани.

Представниці артлабораторії долучились до майстер-класу активістки жіночого клубу “Повітруля”, поетеси та майстрині Марини Сакари. У читальній залі “Гончарівки” чарівниці вчилися у пані Марини майстерності створювати ляльки-мотанки. І це їм також вдалося.

Загалом січневе засідання артлабораторії “Українська Хата – талантами багата” відбулось із перспективою розвитку самого формату.

Просвітяни краю, члени Правління та колектив сердечно вітають пана Степана з гарною життєвою подією.

Ваші визначні здобутки в політичній, депутатській, державницькій, громадській діяльності, професіоналізм, тверда життєва позиція в ухваленні рішень заслужили шану й повагу. І далі тримайте міцно кермо “Просвіти Прикарпаття” задля її розвитку і розвитку краю та України. Бажаємо Вам багатих років міцності душевної та тілесної, добра звідусіль, терпеливості до випробувань, мудрості у сумнівах і ваганнях, досягнень у служінні народній справі.

Від імені всіх просвітян краю зичимо панові Степану наснаги для поступу в його мріях і цілях, міцного здоров'я на довгі щасливі роки та Божої ласки на шляху відстоювання інтересів громади і України! Многая літа! З роси й води!

“Просвіта Прикарпаття”

День Соборності на Збручі

Так склалося історично, що річка Збруч довгий час була кордоном між двома частинами України, що належали до складу різних імперій. Ось уже багато десятиліть Збруч є річкою єднання. Від початку відновлення державності України впродовж майже 30 років тут проводяться зустрічі двох громад – Тернопільської і Хмельницької, які живуть на різних берегах Збруча.

Так було і цього року. 22 січня дві колони людей під звуки духового оркестру зустрілися на мосту через річку Збруч. Відбувся мітинг громадськості, на якому виступали очільники братніх областей, народні депутати, учасники художньої самодіяльності. Згодом голови обласних рад підписали меморандум про співпрацю трьох областей – Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької.

Петро ШИМКІВ, голова ТОО ГО ВУТ “Просвіта”

Буковина відзначила свято єдності

День Соборності на Буковині відзначили спільними заходами громадські організації: ГО “Майдан”, обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка, Товариство політ'язнів та репресованих, учасники ООС, представники закладів освіти та культури.

Основний акцент у виступах громадських діячів зроблено на об'єднанні активних громадянських осередків, організацій та рухів в умовах загострення ситуації на східних кордонах нашої держави, вироблення дієвої стратегії контролю за інертною владою щодо питань захисту свобо-

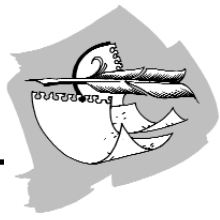
ди і незалежності, участі у створенні загонів територіальної оборони.

Громадські організації засудили політично вмотивовані переслідування п'ятого президента України, прояви тоталітаризму та повернення до часів Януковича.

Біля пам'ятної Стіни героїв Небесної Сотні учасники заходів поклали квіти та провели подзвін за душі загиблих.

В обласній науковій бібліотеці імені Михайла Івасюка місцева “Просвіта” та Товариство політ'язнів провели круглий стіл на тему “Поєзія з-за ґрат” – про дисидентський поетичний рух в Україні.

Власн. інф. Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта”

Микола Некрасов: “Шевченко був поетом глибоко й винятково національним”

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Нерозгадана таїна Шевченкового запису в Щоденнику

Увечері 11 квітня 1858 року, тобто через два тижні після повернення із заслання в Петербург, Тарас Шевченко гостював у давнього знайомого, літературного діяча і журналіста, одного з організаторів Кирило-Мефодіївського братства Василя Білозерського, в якого слухав із авторових вуст нову, ще не друковану драму польського поета Едварда-Вітольда Желіговського (Антонія Сови) “Зорський”, а після цього, як записав у Щоденнику, “с успіхом доказав Сераковському, що Некрасов не тільки не поет, но даже стихотворец аляповатый”. Із польським діячем національно-визвольного руху Зигмунтом Сераковським, який тоді служив у Генеральному штабі, поет уперше зустрівся 28 березня 1858 року й, певно, у той квітневий вечір офіцер-українолюбець не зміг заперечити Тарасу Григоровичу. Зате значно пізніше шевченкознавцям довелося шукати пояснення його несподіваного наскоку на Некрасова, котрого сам Шевченко взагалі вперше й востаннє згадав у письмових джерелах. Не можна було навіть добрати толку, чи таке сприйняття поезії Некрасова накопичилося ще до приїзду в Петербург, а чи Шевченко виплекав його в собі за кілька днів перебування в місті.

Український етнограф і літературознавець Андрій Лобода вважав, що в оцінці Тараса Шевченка відобразився вплив Сергія Аксакова і Пантелеймона Куліша, які не любили Миколу Некрасова. Відразу скажу, що в Москві, де тільки й зустрічався Шевченко з Аксаковим, навіть натяку на подібний вплив з боку письменника на Тараса Григоровича не було. Як не було його і в двох відомих листах Аксакова до поета. Та й взагалі у творчих стосунках Шевченка з Аксаковим його хвилювало зовсім інше: “Мені страшенно хочеться йому подобатися, і тільки йому. Дивне відчуття!”. Стосовно Куліша, який дійсно називав Некрасова “ворогом”, то немає жодного свідчення про його вплив на заслання Шевченка щодо ставлення до Некрасова та й навряд чи можна взагалі всерйоз це розглядати. Відомо, як Тарас Григорович сприймав напучувальні настанови Пантелеймона Олександровича, — він їх ігнорував.

Разом із тим, зазначу, що перша спеціальна, всього лише 10-сторінкова стаття Андрія Лободи, опублікована майже 100 років тому¹, насправді виявилася помітною в невеликій бібліографії цієї теми за числом означених у ній питань, які вимагають дослідження й відповіді, та залучення усіх відомих історичних джерел.

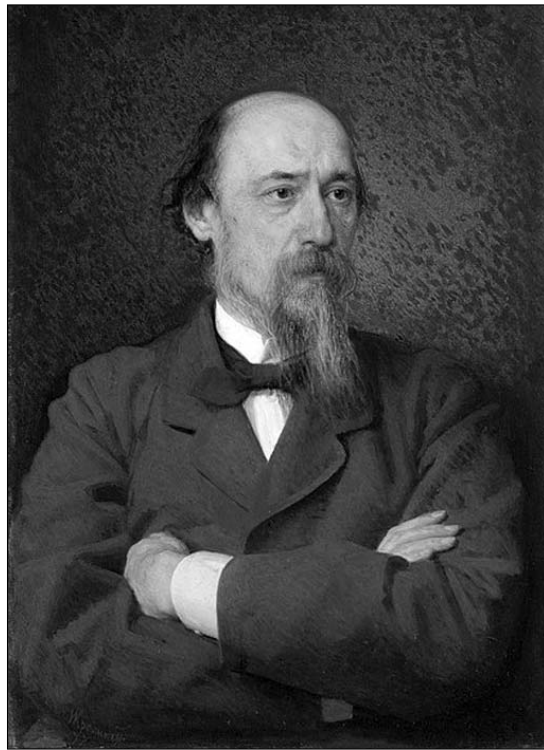
Сучасний критик і літературознавець Михайло Назаренко цікаво міркує, що “імовірнішою здається суто естетична несумісність поетів: Некрасов відійшов від тієї романтичної традиції, яка приваблювала Шевченка-читача”. Між іншим, якщо на мить припустити, що молодий автор “Кобзаря”, випущеного в світ у 1840 році, познайомився з тогорічною першою поетичною збіркою 19-річного Некрасова “Мечты і звуки”, значною мірою псевдоромантично-наслідувальною й вкрай неуспішною (автор врешті-решт зібрав і знищив майже всі примірники збірки, а вірші з неї більше не друкував), то у Шевченка міг на все життя залишитися гіркий при-

Чергова стаття нового проекту “Тарас Шевченко у творчій долі видатних письменників” присвячена Миколі Некрасову й приурочена до 200-річчя з часу його народження.

смак від некрасівської поезії. Втім, у 1856 році побачила світ друга поетична збірка, яка мала величезний успіх і принесла поету славу. Микола Чернишевський писав тоді Миколі Некрасову: “Такого поета, як Ви, у нас ще не було. Пушкін, Лермонтов, Кольцов, як лірики, не можуть йти у порівняння з Вами”. Але Тарас Григорович, який відбував заслання на Мангішлаку, звісно, не мав змоги системно спостерігати за творчістю Миколи Олександровича.

Радянський літературознавець Ієремія Айзеншток наголошував: “Абсолютно допустимо припустити, що й Шевченко опинився в числі тих, хто побачив у “Тишині” відступ від демократизму. В зв’язку з цим стає зрозумілим наполегливе бажання Шевченка висловити свої враження про ці некрасівські рядки саме Сераковському, одному з найближчих співробітників журналу, керованого Некрасовим”. Справді, пізніше Некрасов переробив поему, взагалі виключивши четверту главу в тому вигляді, в якому вона з’явилася в “Современнике”².

Утім, не будемо надто наївними й оглянемо цю тему пильніше хоча б на одному величезному показовому прикладі. Менше місяця тому, перебуваючи в Москві дорогою з заслання, Тарас Шевченко, дякуючи Михайлу Шепкіну, зустрівся 24 березня 1858 року з багатьма представниками “московської вчено-літературної знаменитості” — Іваном Бабстом, Борисом Чичеріним, Олександром Станкевичем, Дмитром Мі-

М. Некрасов. Портрет І. Крамського. 1877 р.

ном, Євгеном Коршем, Миколою Кетчером, Миколою Крузе... На той час прогресивний цензор Московського цензурного комітету Микола Крузе, котрий, скажімо, дозволив публікацію праці Пантелеймона Куліша “Записки о Южной Руси”, був звільнений з посади за розпорядженням Олександра II. Чому саме про це згадую? Річ у тім, що за три дні до Шевченкової нотатки в Щоденнику — 8 квітня 1858 року — саме на квартирі Миколи Некрасова збирался Михайло Салтиков-Шедрін, Микола Чернишевський, Іван Тургенєв, Іван Гончаров, Микола Добролюбов та ін., щоб підтримати Миколу Крузе, і господар прочитав на його честь вірш:

*В стране бесправия, невежества и дичи —
Не часто говорить приходится нам спичи
В честь доблестных граждан.*

.....
...ты объявил войну

Слугам не родины, а царского семейства,

Науку мудрую придворного лакейства

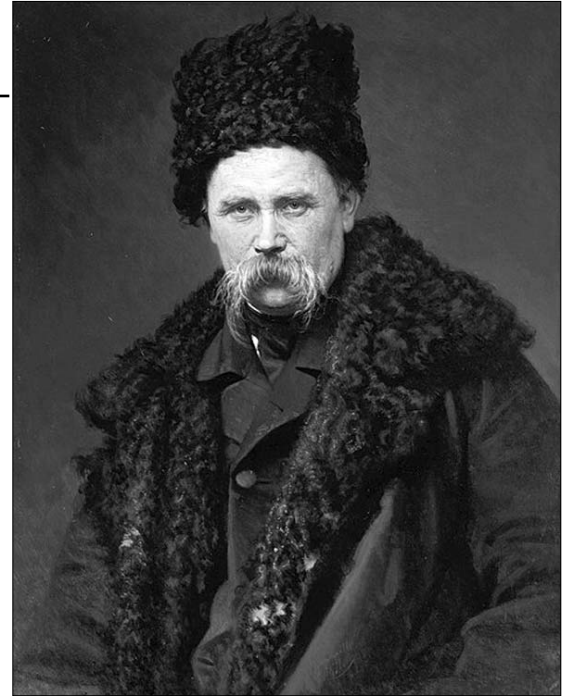
Изведавшим одну.

Шевченко не чув цей поетичний спіч, але було б легковажно й простодушно вважати, що він абсолютно не відав про тогочасне скептичне ставлення Некрасова до реформ Олександра II... Щодо зустрічі 24 березня 1858 року з перчисленими вище московськими інтелектуалами Шевченко записав у Щоденнику: “Я зустрівся і познайомився з ними, як із давно знайомими рідними людьми”. Здавалося б, і Некрасов, очевидно, достойний подібного сприйняття, тим більше, що революційно-демократичні мотиви в його творчості на рубежі 1850—1860-х років нарастали.

Чому цього не сталося? Невже Шевченко відчував, що можливий некрасівський рецидив, подібний до поетичного прославлення Олександра II? А він таки був! У 1866 році після невдалого замаху Дмитра Каракозова на Олександра II, Некрасов, очевидно, побоюючись за дальше існування журналу “Современник” (який і був закритий), підписав адрес царю, виражаючи “безмежну радість за спасіння гаряче любимого монарха”, а також створив оду на честь генерала Михайла Муравйова, прозваного “вішателем” за жорстоке придушення Польського повстання 1863 року і призначеного царем навести порядок у Петербурзі у 1866-му. Запобігаючи перед Муравйовим, Некрасов сам прочитав у квітні того року хвалебну оду (текст її не зберігся) кривавому генералу в Англійському клубі, чим прикрі себе на зневагу й недоброчливість багатьох порядних людей Росії. Олександр Герцен уїдливо писав у “Колоколі”: “Браво, Некрасов... браво! Признаємося... цього ми від вас не чекали”. Сучасний біограф Некрасова російський літературознавець Михайло Макєєв визнає, що “Муравйовська ода” займає, звичайно, особливе місце в житті Некрасова і досі справляє величезний вплив на сприйняття його як людини і поета”³. За цей вчинок Некрасов картав себе все життя...

Треба сказати про те, що й досі зазвичай частенько замовчується: Тарас Григорович не був самотнім у своїй неприязні до Некрасова. Задовго до випадку з одою генералу Муравйову Микола Олександрович звинувачувався в поважному товаристві у шахрайстві, зокрема, обладками з чужими маетками, літературному баршництві, тяжінні до розкішного життя, неморальності⁴. Серед обвинувачів були Олександр Герцен, Тимофій Грановський, Федір Достоевський, Костянтин Кавелін, Микола Костомаров, Микола Лесков, Лев Толстой, Іван Тургенєв, Петро Чайковський...

Вже згаданий Андрій Лобода дозволив собі за тих умов середини 1920-х років лише зауважити, що “стоючи як письменник, ше й керівничий журналу, на охороні певних ідеалів, Некрасов у житті не завжди додержувався їх”. Але насправді деякі з названих видатних людей навіть вважали, що Некрасов узагалі не вірить у те, за що бореться у своїй поетичній царині. Утім прекрасний некрасознавець Корній Чуковський заперечив, що Микола Некрасов був обманщиком у творчості. Він вважав його абсолютно щирим у любові до народу і сповіданні революційно-демократичних поглядів. Але показав, що в ньому органічно поєднувалися поміщик і плебей, сибарит і аферист, пан і демократ. За словами

Шевченко. Портрет І. Крамського. 1871 р.

Чуковського, Некрасов був “дволиким, але не дволичним”⁵. Це співпало з признанням самого Некрасова, що вирвалося з його вуст у присутності Олександра Пипіна на початку смертного 1877 року: “Життя мене зіпсувало — але лише на поверхні — мої вірші йшли з душі...” Власне, якби було інакше, то Некрасов потрапив би у Шевченка до того найогиднішого дводушного типу пана, що “вольнодумствує у шинку”...

Видатний поет Микола Некрасов заявив про себе наприкінці життя:

Я лиру посвятил народу своему.

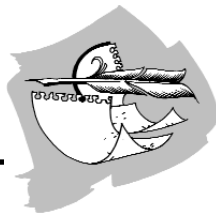
Быть может, я умру неведомый ему,

Но я ему служил — и сердцем я спокоен.

Проте в новітній московській біографії “Николай Некрасов” в авторстві Михайла Макєєва наукове дослідження Корнія Чуковського, як і численні праці відомого радянського некрасознавця Владислава Євгенєєва-Максимова, в тому числі й біографічна книга “Некрасов” (1946), практично не згадуються. Зникає й роздвоєність, дволикість видатного поета, тепер він зображений як ідеально заповзятливий, праведний підприємець і талановитий поет в одній особі. Стосовно чималих доходів Некрасова, які збуджували полеміку навколо нього, біограф лише повторює пояснення поета, що основні заробітки складала картковий виграти від комерційних ігор. Якщо, до речі, Шевченко знав про це, то Некрасов, очевидно, ще й тому багато втратив у його очах...

Я не проти нового прочитання біографії будь-якої історичної постаті, в тому числі геніальної, чи будь-якого твору, в тому числі геніального. Сам уже багато років працюю над книгою “Нове прочитання Щоденника Тараса Шевченка”. Проте категорично за те, щоб обов’язково чесно враховувати та показувати здобутки й висновки попередників, особливо визначних, аби читач міг самостійно вибрати дорогу до істини через невилічучу вірність історичним фактам, а не борсатися в ідеологічних шорах нових авторів, які лише видають себе за першовідкривачів.

Тарас Шевченко, звісно, не був обізнаний з життям Некрасова глибоко й всебічно, втім, очевидно, довідався дещо, йому самому цілком достатнє, для того, щоб означити дуже чітко своє ставлення до поета. Не слід забувати, що у щоденниковому записі від 11 квітня 1858 року Тарас Григорович характеризує Миколу Олександровича не як демократа, ліберала, реакціонера чи підприємця, а виключно як автора поетичних творів: “Некрасов не тільки не поет, але навіть і віриотворец аляповатий”⁶. Але згадалася мені містка думка Івана Дзюби про “суб’єктивну насиченість його (Шевченкової. — В. М.) політичної пое-

зії...” Здається, що й у прозовій нотатці в Щоденнику присутня чимала ступінь різноманітного й до кінця не виявленого суб’єктивного вмісту, причетного й до земних характеристик Некрасова...

Тут важливо зауважити, що Шевченко-ве твердження знову-таки не було винятковим. Якраз у 1850-х роках критик і віршотворець Борис Алмазов заявив: “Зміст його (Некрасова. — В. М.) віршів самий непоетичний і часто навіть антипоетичний”. Його підтримували Микола Страхов, Степан Дудишкін та інші, говорячи словами Корнія Чуковського, естетські та ліберальні критики, котрих автор розвінчував у згаданій фундаментальній праці “Мастерство Некрасова”. Виходець із України, літературний критик і публіцист Максим Антонович, який був одним із відомих співробітників “Современника”, соратником Миколи Чернишевського, після смерті Миколи Добролюбова керував літературно-критичним відділом журналу, вважав, що “Некрасов не був власне ліричним поетом, який творив і співав у натхненні й захопленні... Некрасов був поет переважно, якщо навіть не винятково, дидактичний; він творив холодно, обдуманно й строго свідомо, з окресленою, наперед наміченою темою...”

Представив стисло деякі факти й висловлювання, пов’язані з темою, лише з метою привернення уваги зацікавленого читача до того, що Шевченко геніально вловив у творчості й образі життя Некрасова шось об’єктивно саме йому притаманне й зафіксував у Щоденнику, шоправда, в надмірно беззастережній формі.

Втім, Андрій Лобода вважав, що Шевченко просто “найкращі твори Некрасова... ще не знав і жив серед умов, які перешкождали йому цілком об’єктивно, спокійно поставитися до Некрасова”. Не погоджуючись, зауважу, що історія людських стосунків не терпить умовного способу. Поготив, не забудемо, що і після смерті Шевченка, коли з’явилися “найкращі твори” Некрасова, дискусія щодо його поезії продовжувалася. Скажімо, Тургенев, який у 1856 році “не сумнівався у величезному успіхові віршів Некрасова”, заявляв, що в його віршах “поезія і не почувала”, а Достоевський навпаки ставив талант автора відразу за Олександром Пушкіним і Михайлом Лермонтовим. А що скажете на те, що Лев Толстой на початку ХХ століття, тобто через чверть століття після смерті поета, крушився, мовляв, читацька публіка виявила інтерес до “зовсім позбавленого поетичного дару Некрасова”. Тоді як у той же час Антон Чехов писав: “Я дуже люблю Некрасова, поважаю його, ставлю високо, і якщо говорити про помилки, то чомусь жодному російському поету я так охоче не прощаю помилки, як йому”.

Вдумаємося глибше в нотатку Тараса Григоровича. У словнику Шевченкового сучасника і знайомого Володимира Даля дізнаємося: “Аляповатий — несурзаний, неуклюжий, грубоватий отделки, топорної роботи...” Схоже на те, що в Шевченковому контексті й лексема “віршотворець” за своєю суттю, скоріше, ближча в тлумаченні до зневажливого віршороба, ніж істинного творця поезії... А Шевченко, за його твердженням, все це “з успіхом доказав”... Але як? Ось на таке просте питання досі немає відповіді. Ми вже ніколи не дізнаємося, які саме некрасівські поетичні рядки міг використати Шевченко (без цього — ніяк!) на довід свого твердження. Та, погодьтеся, справді доказати, що Некрасов був бездарним поетом у принципі неможливо...

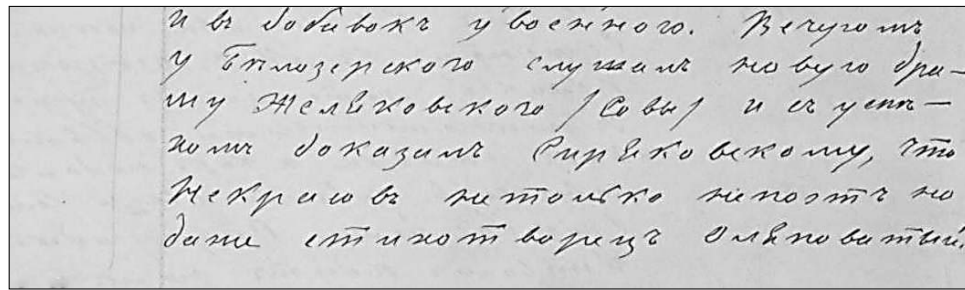
Олександр Пипін: “Нам найбільше сподобалися вірші п. Шевченка”

Некрасов Микола Олексійович (1821–1877) народився в містечку Немирів Подольської губернії (тепер — Вінницька область), де в той час квартирував полк, в якому служив його батько, дитинство пройшло в Ярославській губернії. В 1839–1841 роках — вільний слухач Петербурзького університету. Вже у 20 років у рецензії на книгу “Сто русских литераторов” в “Литературной газете” (1841. 24, 26 і 29 липня), Микола Некрасов відзначив ілюстрацію молодого Тараса Шевченка до

повісті Миколи Надеждіна “Сила волі. Спогад мандрівника” — то був “Католицький чернець”.

Протягом 1847–1866 років Некрасов видавав журнал “Современник”⁷, в якому друкувалися твори Шевченка й рецензії на них. У перекладі Олексія Плещеева було вміщено вірш “Минають дні, минають ночі...” (1858. № 10), причому це була перша публікація після арешту Шевченка з зазначенням авторства, а не анонімно. Після виходу “Кобзаря” 1860 року в березневому номері “Современника” з’явилася (без підпису) рецензія Миколи Добролюбова, який цитував поезію Шевченка українською мовою, а баладу “Тополя” — в російському перекладі Миколи Гербеля. У рецензії Добролюбова було також уміщено автобіографічний лист поета, опублікований в лютому 1860 року в журналі “Народное чтение”, зроблено короткий огляд Шевченкових поем “Наймичка” і “Катерина”. Значну частину тексту Добролюбов присвятив аналізу “Гайдамаків”, поеми, “вірної народному характеру”.

В “Современнике” (1861, № 1) було надруковано рецензію Миколи Чернишевського на 1-й номер українського щомісячного літературно-наукового журналу “Основа”, в якій автор заявив: “Маючи тепер такого поета, як Шевченко, малоросійська література... не потребує нічийої ласки”. Важливою була публікація в “Современнике” спогадів Івана Панаєва, котрий розповів про своє знайомство 1837 року на літературному вечорі в Євгена Гребінки з Тарасом Шевченком, “який зпочи-

Запис Т. Шевченка у Щоденнику 11 квітня 1858 року

нав уже користуватися великою популярністю серед своїх співвітчизників...” У липневому номері “Современника” за 1860 рік Панаєв писав про вихід Шевченкового “Кобзаря” в російському перекладі за редакцією Гербеля, були й інші його згадки про Шевченка.

“Современник” підтримав вимогу наділити землею Шевченкових родичів, яких поет намагався визволити з кріпацтва. У 8-му номері журналу за 1860 рік йшлося про те, що “несогласие семейства Шевченко воспользоваться предложенной ему свободой — очень натурально. Что за свобода без права выкупа усадеб и полей!...” Але врешті-решт Шевченкові брати піддалися тискові поміщика й у липні 1860 року погодилися на звільнення без землі...

У 5-му номері “Современника” за 1861 рік вміщено поему “Гайдамаки” в перекладі журналіста й драматурга Павла Гайдебурова та його вірш “Пісні (Пам’яті Шевченка)”. У передмові до цієї публікації Гайдебуров означив свій підхід до роботи:

“... При перекладі було звернуто увагу передусім на правильну передачу думки автора і взагалі характеру оригіналу, а не на ретельну обробку російського вірша, що майже завжди стояло на першому плані в існуючих до цього часу перекладах Шевченка. Те й інше навряд чи цілком сумісно”⁸.

Шоправда, це не завжди вдавалося. Скажімо, в “Епілозі” Гайдебуров не посмів перекласти гайдамацькі “святі ножі” буквально за текстом (у Шевченка “гайдамаки ножі освятили”), а, зібгавши Шевченкову думку, назвав їх... “острими ножами”.

Проте в історичному вимірі того часу переклад “Гайдамаків” 20-річним (!) виходцем із України Павлом Гайдебуровим мав особливе, велике значення. Корній Чуковський, назвавши Гайдебурова поряд із Олексієм Плещеевим, Миколою Гербелем, Левом Мейєм, Іваном Белоусовим, виснував, що їхні переклади “відіграли свою позитивну роль у справі ознайомлення російських читачів хоча б із тематикою поезії Шевченка”. Феномен оперативної

публікації “Гайдамаків” у “Современнике” вже через три місяці після смерті Кобзаря став особливо пам’ятним в історії перекладів Шевченкових творів на російську мову.

Тарас Шевченко: “Послав я тобі ‘Современник’...”

У спогадах ротного командира рядового Шевченка в Новопетровському укріпленні Єгора Косарева (в записках Миколи Новицького) є згадка про те, що у 1850-х роках у гарнізоні одержували “навіть тодішні журнали ‘Отечественные записки’ й ‘Современник’, — певна річ, ускладни-ну...”

Першим незаперечним свідченням знайомства засланця Шевченка з журналом “Современник” є його нотатка у Щоденнику 4 липня 1857 року, з якої видно, що він читав спогади Михайла Щепкіна “Из записок артиста”, опубліковані в 1-му — некрасівському — випуску журналу за 1847 рік. Якраз у цьому номері було також вміщено вірш 26-річного Миколи Некрасова “Тройка” (1846), який із часом був покладений на музику і став популярним.

Что ты жадно глядишь на дорогу
В стороне от весёлых подруг?
Знашь, забило сердечко тревогу —
Всё лицо твоё вспыхнуло вдруг.

Але цей вірш не привернув увагу Тараса Григоровича. Втім, засланець не залишив згадки і про надруковані в тому номері “Современника” твори Миколи Огарьова та Івана Тургенева...

Наступною в хронології виходу журна-

смертний Гоголь! Якою радістю зраділа б благородна душа твоя, побачивши навколо себе таких геніальних учнів своїх”. Шевченко не числив Некрасова серед учнів Гоголя. Хоча Чуковський справедливо відзначив, що “справжній Некрасов почався з того часу, коли ступив на гоголівський шлях”.

Отже, повне неприйняття Миколи Некрасова й абсолютне благоговіння перед Миколою Гоголем: “... І найвеличніший поет має благоговіти перед ним як перед людинолюбцем! Я ніколи не перестану жалкувати, що мені не вдалося познайомитися особисто з Гоголем”. У цих Шевченкових імперативах, на мою думку, й слід шукати пояснення його фактичного незнайомства з Некрасовим, як і взагалі ставлення до нього. Не вірив, очевидно, Тарас Григорович в істинне людинолюбство Миколи Олексійовича. Міг і помилятися...

Далі буде.

¹ Лобода А. Шевченко і Некрасов // Шевченко та його доба. Збірник перший. Київ: Державне видавництво України, 1925. С. 99–108.

² Шевченко Т. Дневник. Харьков: Пролетарий, 1925. С. 14.

³ Makeev M. Nikolai Nekrasov. Moskva: Molodaya gvardiya, 2017. С. 192.

⁴ Між іншим, у 1919–1920 роках кілька видатних прозаїків і поетів відповіли на таке питання Корнія Чуковського: “Як Ви ставитеся до поширеної думки, ніби Некрасов був неморальною людиною?”. Скажімо, Анна Ахматова зауважила: “Ця ‘поширена’ думка аж ніяк не змінює мого уявлення про Некрасова”; Максим Горький: “Це мене ніколи не цікавило”; Микола Гумільов: “Ціную в його неморальності зайвий доказ його сильного темпераменту”. Тоді як Євген Замятін заявив: “Некрасов — із тих російських людей, яких я називаю рідкими; вони прибирають форму будь-якої посудини, в яку їх вливають — від античної до нічної вази...” Приблизно такий самий різнобіб панував і в Шевченкові часи...

⁵ Докладно див.: Чуковский К. И. Собрание сочинений: в 15 т. Т. 10: Мастерство Некрасова. Москва: Агентство ФТМ, Лтд, 2012.

⁶ З книгою “Мастерство Некрасова” в радянські часи пов’язана потрапляюча історія. У 1962 році саме з нею Корнія Чуковського було висунуто на... здобуття Ленінської премії в галузі літератури та мистецтва. Втім, гнівний, обвинувачувальний лист проти Чуковського, який “після Жовтня... лавірував між революцією і контрреволюцією, наносячи шкоду справі пролетаріату”, підписала видатна більшовичка Олена Стасова та інші ветерани партії. Після цього завідувач відділу культури ЦК КПРС Дмитро Полікарпов надіслав у Центральний комітет доповідну записку з проханням дозволити висловити членам Комітету з Ленінської премії вказівку “підтримати думку старих більшовиків про небажаність присудження К. І. Чуковському Ленінської премії”. Звісно, так і зробили...

Ви скажете, що цього було більше ніж достатньо, щоб “завалити” кандидатуру некрасознавця Корнія Чуковського. Нічого подібного! Члени Комітету дозволили собі не погодитися із думкою вищестоящих товаришів, і Корній Іванович, отримавши підтримку 70 його членів, в тому числі українського літературознавця Леоніда Новиченка, проти 23 негативних голосів, став лауреатом Ленінської премії.

⁷ У Щоденнику Шевченка зустрічаємо вживання цієї лексеми і 28 вересня 1857 року, коли він прочитав у журналі “Русская беседа” комедію Олександра Островського “Доходне місце”: “Не сподобалось. Багато зайвого, що нічого не говорить. І взагалі аляповато, особливо жінки не натуральні”. В даному випадку неприйняття твору також висловлено категорично й, звісно, вимагає розгляду й пояснення, зокрема, треба брати до уваги, що йшлося лише про текст п’єси.

⁸ “Современник” заснував Олександр Пушкін у 1836 році. Після смерті поета журнал занепав, і Петро Плетньов, який був наступником Пушкіна з редагування журналу, у 1847 році передав “Современник” в оренду Миколі Некрасову й Івану Панаєву.

⁹ Современник. 1861. № 8. Май. С. 43.

Кримськотатарська мова як фундамент ідентичності

Свої голоси аудіогіду подарували режисер, директор Кримського дому Ахтем Сеїтаблаєв, голова ГО “Кримська родина” Аніфе Куртсеїтова, член Меджлису кримськотатарського народу Гаяна Юксель, актриса та журналістка Ельвіна Зейнедінова, кримськотатарська філологиня Мамуре Чабанова, ведуча та філологиня Аліна Бондаренко, а також відомі актори театру і кіно з півострівної частини України, які користуються заслуженою любов’ю кримськотатарського народу.

Одним із пріоритетних завдань Національного художнього музею України є збереження культурної спадщини, до якої належить і кримськотатарська мова. Кримськотатарський півострів є невід’ємною частиною, а кримли — корінним народом України. Українське суспільство та українська держава мають докласти спільних зусиль для підтримки кримськотатарської мови поряд з українською, адже мова — це фундамент ідентичності. А Національний художній музей став першим серед українських музеїв, який запустив кримськотатарський аудіогід постійною експозицією.

— Ми як музей, що зберігає національне надбання держави, — а мова — це також наше надбання, — усвідомили, що після аудіогіда українською мовою наступним має стати кримськотатарський, — наголосила **Юлія Литвинець**, генеральна директорка Національного художнього музею України. — До того ж від початку війни та окупації Криму питання

У Національному художньому музеї України відбулася урочиста презентація першого музейного аудіогіда кримськотатарською мовою. Партнерами проекту виступили Міжнародний фонд соціальної справедливості України (IOSJ Ukraine) та Державне підприємство “Кримський дім”.

про мову вийшло на новий рівень. Це питання про існування та безпеку цілого корінного народу України, який багато років зазнає репресій. А створення аудіогіда є нашим внеском у збереження й розвиток кримськотатарської мови. Особливо радує, що знайшлися партнери, які активно долучилися до реалізації проекту. У ньому задіяли більше сотні людей, які перекладали, редагували тексти, дарували свої голоси, забезпечували запис та інший інформаційний супровід. Усі разом ми вклали наші знання і зусилля заради того, щоб не просто зберегти культурне надбання України, а й розповідати всьому світу історію про кожного з нас.

— Після анексії Криму наш фонд спрямував свої зусилля, щоб підтримати кримськотатарський народ, — зазначила **Надія Ратке**, засновниця Міжнародного фонду соціальної справедливості України (IOSJ Ukraine). Для мене це проект про повагу, єдність і про те, що кожен українець повинен долучитися і підтримати побратимів, які зараз у небезпеці. Після анексії Криму постало питання, чим я як українка можу допомогти і підтримати кримськотатарський народ, адже їхнє горе — це наше спільне горе. Коли до мене з ідеєю аудіогіда кримськотатарською мовою звернулася генеральна директорка

ка Національного художнього музею України Юлія Литвинець, я двома руками була “за”. Співпраця у проекті з цим музеєм є великою честю як для нашого фонду, так і для мене особисто.

— Для мене у цьому проекті головне, що таким чином держава демонструє свою політику щодо корінних народів, — підкреслив **Рефат Чубаров**, голова Меджлису кримськотатарського народу. — Цей проект показує єдність української держави з тими людьми, які перебувають в тимчасово окупованому Криму, з кримськотатарським корінним народом. Можливо, років через 10-15 ця подія не буде видаватися такою надзвичайною. Але сьогодні хтось має робити перший крок у цьому напрямку. І таким кроком є аудіогід кримськотатарською мовою в Національному

художньому музеї. Широ вдячний музею та всім партнерам проекту, які доклали значних зусиль, аби його реалізувати. Коли до цього музею приходять відвідувачі з різних тюркських країн, вони з радістю слухатимуть аудіогід мовою, яка їм знайома.

— Тема Криму повинна залишатися в українському та світовому медіапросторі, — переконаний директор ДП “Кримський дім”, ведучий заходу **Ахтем Сеїтаблаєв**. — Я намагаюся нагадати про Крим у кожній своїй новій стрічці. А створення аудіогіда — наше спільне досягнення. Аудіогід кримськотатарською мовою — це не просто можливість для кожної людини послухати, як звучить ця мова, аби як нею розповідають про твори образотворчого мистецтва. Насамперед, це потужний політичний крок. А

культура, як на мене, — базовий інструмент розбудови державної політики.

Лідер кримськотатарського народу, народний депутат України **Мустафа Джемільєв** підкреслив, що у Криму сьогодні російська окупаційна влада робить все для знищення ідентичності кримськотатарського народу. Натомість на материковій Україні створюються умови, аби підтримувати цей народ, розвивати його культуру та мову. Голова ГО “Кримська родина” **Аніфе Куртсеїтова** згадала про попередній проект — посібник з історії кримськотатарського народу, який був виданий за підтримки Українського культурного фонду українською та кримськотатарською мовою, а пізніше побачило світ і видання англійською. Висловила сподівання, що попереду ще буде багато таких проектів. Постійний представник президента України в Автономній Республіці Крим **Антон Кориневич** зазначив, що серед пріоритетів української держави завжди буде розвиток мови, літератури, освіти, культури, традицій кримськотатарського народу. А виконавчий директор Українського культурного фонду **Владислав Берковський** розповів про плани фонду щодо підтримки культурної спадщини корінних народів України у 2022 році.

Музичний супровід заходу здійснював кримськотатарський ансамбль “Мусафір”, а присутні змогли скуштувати національні страви кримських татар.

Фото **Віктора ПАВЛЕНКА**

Неможливе заради кохання

Національна опера України запросила шанувальників балету на оновлену виставу “Вечори на хуторі біля Диканьки”.

Балет на музику Євгена Станковича, що спершу мав назву “Ніч перед Різдвом”, поставив у 1993 році Віктор Литвинов. В основу його була покладена однойменна повість Миколи Гоголя, яку свого часу використали для своїх опер Петро Чайковський (“Черевички”), Микола Римський-Корсаков (“Ніч перед Різдвом”) та Микола Лисенко (“Різдвяна ніч”). У жовтні 2015 року, після більш ніж чотирирічної перерви, балет знову повернувся на сцену театру вже під назвою “Вечори на хуторі біля Диканьки”.

За словами балетмейстера-постановника вистави, творча група вирішила змінити назву балету, аби позбавитися “часової прив’язки” через її зимове забарвлення. І от зараз після дворічної паузи в показах, що дала авторам можливість переглянути та оновити костюми, декорації, відшліфувати хореографію, глядачі знову мають нагоду поринути у світ фантазмагорії.

— За ті 55 років, що я працюю в цьому театрі, колектив Національної опери України суттєво змінився, — розповідає балетмейстер-постановник **Віктор Литвинов**. — І сьогодні для когось театр

— це просто робота, для інших — храм, а ще для когось — сенс усього життя. Перша прем’єра балету відбулася майже 30 років тому. Тоді це було щось надзвичайне. Вважаю, що це була найкраща робота художниці-постановниці **Марії Левитської**. На один з перших показів завітали гості з Франції, вони були в захопленні від побаченого.

Змінюються покоління виконавців. Адже вік артистів балету короткий. Отож, в оновлені версії переважно будуть нові актори, оновлений оркестр, а головне — нові глядачі. Про нас писатимуть нові журналісти та театральні критики. Тож гриф “поновлення”, під яким вистава знову з’являється в репертуарі нашого театру, цілком справедливий.

Натомість сценографічне рішення ми практично не змінювали. Костюми подібні до попередніх. Маємо надію, що оновлена версія балету сподобається українському глядачеві.

Сьогодні світ активно змінюється, все впевненіше у наше життя входять інтернет та інші новітні технології. Думаю, що в перспективі ми зможемо їх використовувати, аби онлайн наш балет могли бачити не лише в Україні, але й усьому світі...

Диригентом-постановником вистави був **Аллін Власенко**. На превеликий жаль, наприкінці минулого року маестро не стало (диригент поновлення **Віктор Олійник**). Свого часу **Аллін Власенко** розповідав: “Євген Станкович — один з найвидатніших композиторів нашого часу, і саме цей балет він вважав одним із кращих своїх творів. Володіючи всіма досягненнями музики ХХ–ХХІ сто-

літь (а це зовсім інші прийоми, ніж ті, що використовувались у класичній музиці XVI–XIX століть), композитор віднайшов адекватні та разом з тим нестандартні музичні засоби у вирішенні образів. Драматургія цього спектаклю так само потребує нестандартного мислення і в музиці, і в хореографії, і в сценографії. Під таку музику поставити традиційний балет неможливо. Це має бути фантазмагорія”.

— Балет “Вечори на хуторі біля Диканьки” на музику Євгена Станковича — це великий успіх **Віктора Литвинова**, який створив справжній яскравий балет з яскраво вираженими характерами, незвичайним прочитанням сюжету, приголомшливими комедійними та ліричними сценами, — наголошує художниця-постановниця **Марія Левитська**. — Власне — це один із кращих балетів, в якому поєднані глибокі знання фольклору та класичного танцю. Дуже люблю саме цей балет — це моя гордість, одна з найулюбленіших постановок.

— Ми підготували чудове поновлення балету “Вечори на хуторі біля Диканьки”, який сьогодні вже можна вважати українською класикою, — переконаний виконавець ролі Вакули, заслужений артист України **Ярослав Ткачук**. — Кожне нове поновлення — це практично повноцінна прем’єра, що приносить нові емоції, нові відчуття. Для артиста це дуже важливо.

Мій герой — простий хлопець, який закохався у дуже гарну дівчину. Аби завоювати її серце, він

робить неможливе — дістає черевички у цариці. Якщо людина посправжньому закохана — вона здатна творити дива.

Танцював у цій виставі ще до поновлення. Мені подобається, що це український матеріал. А танцювати рідне завжди приємніше і, я б сказав, навіть легше.

— Виконую роль Оксани вже у третьому поновленні, — зізнається заслужена артистка України **Тетяна Льозова**. — Щаслива, що серед моїх ролей з’явився образ вередливої красуні, яка заважала від свого коханого неможливого. Для неї важливо, аби Вакула повернувся живий і здоровий, а черевички від цариці насправді і не були потрібні. Головне — тепер вони з коханим разом.

Мені подобається працювати з балетмейстером-постановником **Віктором Литвиновим**, який постійно щось змінює, привносить нове. Кожного разу вистава живе своїм життям і завжди можна зіграти свою партію по-різному. Виходимо на сцену заради глядача, заради тих емоцій, які він передає нам через оркестрову яму. Ми їх відчуваємо. А вдячні оплески наприкінці вистави — найбільша нагорода для кожного виконавця...

Про свої ролі розповіли також **Олена Карандеєва (Солоха)**, **Юлія Москаленко (Цариця)**, **Олексій Потьомкін (Князь Потьомкін)** та **Даниїл Силкін (Чорт)**. А на глядачів чекала видовишна вистава, багата на народні звичаї та гумор. Поряд із картинами сільської різдвяної ночі з її співом та веселошами на сцені можна побачити фантастичні образи нечистої сили та небесних зірок.

Фото надані театром

Матеріали підготував **Едуард ОВЧАРЕНКО**

Сміх, загорнутий у сльози

Національний центр театрального мистецтва імені Лесі Курбаса спільно з театром МІСТ презентували містичну комедію за однойменною п'єсою Неди Нежданої “Той, що відчиняє двері”. Режисер-постановник Денис Щербак, ролі виконують Катерина Левіна і Таїсія Кисельова.

За сюжетом дві жінки опиняються в надзвичайній ситуації, яка нібито стає звичайною. Та що б не трапилося — війна чи переворот, фантастика чи потойбіччя, напад епідемії чи бандитів, вони легко пристосовуються до всього, не втрачаючи гумору й оптимізму. Але як же позбутися обмежень і стати справді вільними? Коли вже настане цей час?

За словами драматурга та режисера **Олександра Мірошниченка**, ця п'єса досить незвичайна у просторі сучасної української драматургії, адже має найбільше сценічних втілень — загалом понад п'ятдесят. Сценічна географія теж надзвичайно широка і в Україні, і закордоном: від Австралії до Туреччини, від США до Естонії. Цей твір переклали багатьма мовами. П'ятнадцять років тому пан Олександр вже здійснював постановку вистави за цією п'єсою в театрі МІСТ. Сьогодні ж цей театр представляє зовсім іншу інтерпретацію твору. Це не просто комедія, це сміх, загорнутий у сльози, і сльози, загорнуті у сміх. Це універсальна притча, яку добре сприймають глядачі з різних країн.

— Написала цю п'єсу наприкінці 90-х років, — згадує **Неда Нежданна**. — Загалом було кілька варіантів твору. Спершу здавалося, що це була діагностика того часу, як люди переживають часи перемін. Писала для Київського камерного театру. Але згодом текст став жити своїм життям і подорожувати світом. І кожного разу ця історія-притча діагностувала ситуацію по-іншому.

Я вже згадала, що це п'єса про людей, які живуть під час перемін. Але чи готові вони до свобо-

ди вибору? І яка може бути свобода поруч із моргом — образом віджилих законів, померлої системи (радянської і не тільки)? Чи можна бути вільним, коли ти перебуваєш у замкнутому просторі?

Спочатку я писала п'єсу як драму абсурду. Тоді ми ще не пережили двох Майданів, не було війни, пандемії... Перші дві прем'єри за моєю п'єсою відбулися майже одночасно — у Київському камерному театрі та Одеському академічному українському музично-драматичному театрі імені Василя Василька. До речі, одеська постановка стала переможницею конкурсу фестивалю “Тиждень сучасної української драматургії”. Після цього вистави за п'єсою ставили у багатьох містах України. У тринадцяти країнах були постановки, читання, або публікації. Зараз вона сприймається більш реалістично, а багато вигаданих у ній подій стали дуже актуальними. Хоча свої сенси тут знаходять не лише українці, але й мешканці Туреччини, Білорусі чи Австралії. І щоразу з'являються несподівані повороти у трактуванні.

Для цієї постановки я внесла у п'єсу деякі зміни, суголосні часу. У новій версії вийшов цікавий образ зі зламаним годинником. Душі героїнь ніби зависли в між-

чассі, рухаються по колу, з якого невідомо як вибратися. Проте фінал, як на мене, вийшов світлий. У п'єсі закладено думку, що персонажі мають вибір, в якій з двох дверей їм іти. А у виставі неможливо з'являються ще й треті двері — не обов'язково вибирати лише з того, що тобі пропонують. Кожна людина має право шукати свій власний шлях.

Нову виставу поставив актор і режисер, випускник студії театру МІСТ та Національного університету театру, кіно та телебачення імені Івана Карпенка-Карого **Денис Щербак**. Це його дебютна режисерська робота в нашому театрі. Як на мене, нова постановка цікава акторськими та режисерськими рішеннями. У акторок вийшли яскраві і дуже різні образи та складна партитура ролей. У виставі виникли нові актуальні сенси: ніби кола випробувань завершуються, і справжня свобода можлива, але вона починається з внутрішнього вибору. Бачу, що вистава добре сприймається публікою і резонує з нинішньою ситуацією.

— Твір Неди Нежданої дуже сучасний, хоча й написаний більше двадцяти років тому, — продовжує розмову **Денис Щербак**. — Я бачив різні вистави за цією

п'єсою, а задум власної постановки визрів саме тепер. Тут іде мова про війну, епідемію, про які ніхто навіть і не думав ще десять років тому. Для мене, як режисера, дуже зручно, що вся дія відбувається в одному місці, але внутрішньо ситуація постійно змінюється. Пропонована історія на перший погляд може здатися трагічною, хоча насправді вона з оптимістичним фіналом.

З акторкою **Катериною Левіною** ми вже неодноразово працювали на одній сцені як актори, зокрема, у виставі “Ігри вовків бальзаківського віку” за п'єсою Неди Нежданої і **Олега Миколайчука**, також спільному проєкті Центру Курбаса і театру МІСТ. Дуже добре знаю діапазон її гри. Катерина переселенка, переїхала до Києва з Луганська. Нині працює з дітьми, задіяна в багатьох театральних та радіопроектах. А **Таїсія Кисельова** — студентка акторського курсу Національної

Академії керівних кадрів культури і мистецтв. Думаю, що участь у цій виставі проявила її талант і дала хороший досвід на майбутнє.

У своїй постановці я прагнув відійти від того, що бачив раніше. Наприклад, в інших виставах за цією п'єсою використовували клейонку, або акторки були загорнуті в простиралда. Я ж хотів, щоб вони виглядали як звичайні люди, такі ж як і глядачі, які сидять у залі. Розкрити їхні характери допомагає пластика, яка народжується під час роботи над виставою. А в сценографії виник образ зламаних годинників, які зупиняють і пускають знову містичні “майстри часу”.

Це мій перший режисерський досвід роботи з сучасною українською п'єсою (раніше ставив переважно французькі), тепер у перспективі думаю ще звертатися до вітчизняної драми, імовірно, і до нової п'єси Неди Нежданої.

Фото надано Центром Курбаса

У пошуку сімейних цінностей

Репертуар Національного академічного театру імені Лесі Українки продовжує поповнюватися цікавими постановками. Новою такою виставою стала комедія Альдо Джузеппе Ніколаї “Святе сімейство”, яку глядач може побачити на Новій сцені театру.

Михайло Резнікович. Серед виконавців є його студенти, які щойно завершили навчання в університеті. З ними він працював як педагог. А до створення вистави підключився на останньому етапі. Був на наших репетиціях останні два тижні перед прем'єрою. І мені, і акторам був дуже цінним його професійний погляд з боку. Разом намагалися дійти до природи почуттів персонажів.

Намагався працювати так, щоб актори мали можливість для імпровізації, щось пропонували режисерові. Приміром, багато таких пропозицій внесла **Олександра Єна**, ми з нею рухалися в одному напрямку. Дещо запропонували й інші актори.

Якщо прибрати певний італійський шарм, який є в героїв п'єси, то вони будуть мало відрізнятися від українців. Маємо багато спільного. **Маргарита (мати)** — це жінка, яка тягне на собі всю сім'ю. Коли народився син, то батька поруч не було. Цей образ близький мені, також маю багато друзів, які росли в неповних сім'ях. Мати робила все, щоб у домі була злагода, а улюблений син зробив те, чим потім родина буде пишатися багато років.

Близький мені і образ батька. Та доброта, яка, сподіваюся, є в цій виставі, йде саме від нього. Це людина, за яку я найбільше переживаю. Батько не зміг забезпечити свою сім'ю у ті непрості роки, які переживала тоді Італія, і робить все, аби це вийшло в його сина.

Але найголовніший для мене персонаж — це **Луїза**. Дуже подобається її наївність. Після того, що з нею вчинила ця родина, дівчина могла б їх усіх здати поліції. Та вона не стала людиною, яка нікому не довіряє. А в кінці вистави ми знову бачимо на її обличчі усмішку. Луїза для мене — це квінтесенція всієї вистави. Її наївність допомагає не бачити у вчинках цієї родини зла. Якби такої наївності було хоча б трохи в усіх нас, то деяких проблем могло б просто не існувати і ми дивилися б на життя під іншим кутом зору.

Героїв п'єси не можна сприймати просто як злочинців. Вони не можуть вирішити свої проблеми іншим чином. Щось у цій ситуації є ненормальне, покалічене. Саме на цю думку мають наштовхувати “покалічені” меблі на сцені (сценографічне рішення **Олексія Вакарчука**).

Моєю ідеєю було розвісити на стінах фрески художника **Джотто ді Бондоне**. Познайомився з його роботами кілька років тому. Особливо мене вразила фреска, на якій зображено входження Ісуса до Єрусалиму. Ослик, на якому він їде, посмихається, можливо, думає, що все це для нього, а може, він добре відчуває атмосферу навколо. Саме ці декорації підкреслюють, що сім'я віруюча. Особливо віруюча мати. Ці люди не один раз порушували Божі заповіді, але їм здається, що Господь у цьому допомагає. І все, що відбувається навколо, трапляється не просто так, а має якийсь сенс.

Художниця з костюмів **Валентина Плавун**. Це вже наша третя спільна робота. Вона професіоналка своєї справи. Виконала ескізи костюмів саме в тому напрямку, як я й хотів.

У п'єсі йде мова про те, що герої мають носити маски, але не зрозуміло які. Передивився багато вистав за цією п'єсою, але не побачив там масок, які б підійшли для нашої постановки. Згадав про одного зі своїх улюблених художників **Амедео Модільяні**. Зрозумів, що саме його маски можуть добре підійти до цієї комедійно-ненормальної вистави і виправдати всю цю ситуацію.

Мені здається, що має сенс фраза: “Тільки після прем'єри в акторів починається робота над образами, а в режисера — над виставою”. На прем'єрі ми показали непоганий рівень, але водночас побачили, над чим ще треба працювати. Знімаю на відео кожен показ вистави, потім вдома аналізую побачене. А десь за день перед новим показом разом з акторами продовжуємо роботу над нею.

Подобається, що актори імпровізують, особливо **Олександра Єна** та **Олена Нещерет**, які в різних складах грають матір. З кожним новим показом вистави з'являються нові фарби, нові акценти. Коли до зали прийшов глядач, то ми побачили, де були праві, водночас є моменти, від яких хочеться відмовитися.

Є кілька авторів, п'єси яких мрію поставити. Звісно, хотілося б і далі працювати в Театрі Лесі Українки, який за ці роки став рідним. Але цікаво було б щось поставити і в театрах за межами Києва. Це був би творчий експеримент і, водночас, серйозне випробування.

Фото із сайту театру

Матеріали підготував **Едуард ОВЧАРЕНКО**

— Сюжет, характери, діалоги та гумор комедії **А. Ніколаї** “Святе сімейство” (оригінальна назва “Генеральна репетиція”) виявляють стиль справжнього майстра, — зазначає художній керівник театру, народний артист України **Михайло Резнікович**. — Його п'єси вже протягом більше ніж семи десятиліть вражають своєю непередбачуваністю. Неможливо вгадати, який “сюрприз” чекає на глядача за “фабульним” поворотом. Інтрига твору закручена віртуозно, злагоджено, вкрай дієво та активно. За відвертою комедійністю ситуацій та характерів приховується розмаїття сенсів та правда людських взаємин. У цьому сила та привабливість **А. Ніколаї** як великого драматурга.

Правила гри, які задані в його п'єсах, відповідають усім стандартам, нормам та канонам великої соціокультурної течії всесвітнього масштабу — італійського неореалізму. Звідси — елементи театру абсурду в його, скажімо, трагікомічному ключі. Звідси і сюжет динамічний, жорсткий, фантазмагоричний. І все це — грайливо, зухвало, віртуозно. Прекрасна школа для артистів.

Представляючи публіці нову

виставу, хотілося б зазначити, що в різний час на сцені нашого театру були поставлені драматургічні шедеври італійського маєстро “Повернення до Сорренто” (1997), “Трохи ніжності” (2004), а вистави “Прощальне танго” (2011), “Жінка та чиновник” (2013) та “Іграшка для мами” (2019) і сьогодні продовжують прикрашати нашу афішу.

— З Театром Лесі Українки співпрацюю вже не перший рік, — продовжив розмову режисер вистави **Олександр Степанов**. — Моєю дипломною роботою була вистава “Ціна” за **Артуром Міллером**. Разом з **Давидом Бабаєвим** робили виставу “Актрисі завжди вісімнадцять” з **Ларисою Кадочніковою** в головній ролі. Також була самостійна робота — “П'ять вечорів” **Олександра Володіна**.

А здійснити постановку “Ідеального сімейства” запропонувало керівництво театру. Мене як режисера зацікавило багато тем, які порушуються в цій комедії: сім'я, любов одне до одного в родині, надія на те, що все буде добре. Зробив деякі скорочення в п'єсі, залишив саме ту частину, що налаштує на позитив.

Режисер-педагог вистави —

“Винахідник продовжував працювати над удосконаленням конструкції, запропонувавши нові моделі”.

Присутніх привітала начальниця відділу охорони культурної спадщини Департаменту культури і туризму Полтавської облдержадміністрації **Олеся Старолат**. Регіональний представник Українського інституту національної пам'яті (УІНП) в Полтавській області **Олег Пустовгар** зауважив, що за ініціативи УІНП й згідно з Постановою Верховної Ради про пам'ятні дати і ювілеї у 2022 році 150-річчя від дня народження видатного винахідника цього року відзначається на державному рівні.

Парашут вигидав українець

150 років тому, 30 січня 1872 року, народився винахідник першого у світі авіаційного ранцевого парашута Гліб Котельников. Цими днями Полтавський музей авіації і космонавтики, Департамент культури і туризму Полтавської облдержадміністрації та Полтавський офіс Українського інституту національної пам'яті з нагоди ювілейної дати влаштували просвітницько-меморіальні заходи.

Парашут називали “рятувальний ранцевий парашут Котельникова, модель перша”. Мав вигляд грубого алюмінієвого ранця, що постійно перебував з пілотом. Український винахідник продовжував працювати над удосконаленням своєї конструкції, запропонувавши нові моделі: з напівм'яким ранцем, м'який ранцевий, прототип сучасних, для вантажів вагою до 300 кг та ін. У Російській імперії до 1916 року військові авіатори парашутом майже не користувалися: імперський царський генералітет вважав, що льотчик, який має парашут, у випадку найменшої загрози покине борт літака. Про парашути Котельникова згадали в ході Першої світової війни, а у 1926 році уряд СРСР усї винаходи українця привласнив собі. Тож, власником винаходів Котельникова стала радянська держава, яка злочинно замовчувала видатні заслуги конструктора.

У рамках зібрання з ініціативи Полтавського офісу УІНП відбувся перегляд тематичного відеоматеріалу “Парашут вигидав українець” авторства письменників і громадських діячів братів Капранових про конструктора ранцевого парашути.

У заходах взяли участь громадські діячі, журналісти, представник Музею важкої бомбардувальної авіації Микола Білоконь, співробітники відділу документів з економічних та технічних наук Полтавської обласної наукової універсальної бібліотеки ім. Івана Котляревського на чолі з завідувачкою Валентиною Василівною Івко, учасники молодіжного військово-патріотичного клубу “Воїн” під керівництвом Олега Бараша, очільник організації ветеранів російсько-української війни Полтавського державного медичного університету Віктор Лебедев.

У Полтаві, в центрі міста, на будинку по вулиці Соборності, де свого часу розташовувалося Акцизне управління і квартира Котельникова, на його честь спорудили міні-меморіал з погрудним рельєфним зображенням. Тож на завершення просвітницького зібрання його учасники відвідали це місце пам'яті, вшанувавши видатного конструктора-винахідника покладанням квітів до цієї меморіальної дошки.

Полтавський офіс УІНП
Фото прес-центру Полтавського музею авіації і космонавтики

ту або консерваторії, але після смерті батька реальною була тільки військова кар'єра. Гліб стає вільнонайманим 33-го Єлеського полку, згодом екстерном закінчує Петровський кадетський корпус. Закінчив Київське військово училище (1894 р.) у званні підпоручика артилерії. Вийшов у відставку та повернувся у Полтаву, служив акцизним чиновником. Захопившись сценою, брав участь у самодіяльних театральних виставах, грав у трупі “Народної аудиторії імені М. В. Гоголя”. Одружившись із донькою відомого полтавського художника Василя Волкова Юлією, опинився в епіцентрі діяльності полтавської мистецької і наукової еліти. На початку 1900-х років Котельников був переведений по службі на Дон, потім у Сочі. Та все ж любов до театру, бажання стати професійним актором змусило Котельникова залишити службу і виїхати до Петербурга (1910), де він став грати в театрі Народного будинку і мав успіх у глядачів (псевдонім Глебов-Котельников).

Чимало уваги приділяв і техніці. Запропонував багато оригінальних ідей у різних її галузях: конструкцію автомобільної свічки, пристрій для запуску автомобільних двигунів, низку пристроїв для трамваїв, декілька поштових машин-напівавтоматів тощо. Проте головним його досягненням вважається створення першого у світі авіаційного ранцевого парашута. Під час проведення свята повітроплавання у 1910 р. став свідком трагічної загибелі українського авіатора Левка Мацієвича, який випав з кабіни на висоті 400 м. Беззахисність пілотів в аварійних ситуаціях наштовхнула на думку створити апарат для врятування льотчиків. Творчий пошук увінчався успіхом: 27 жовтня 1911 р. винахідник подав заявку і отримав охоронне свідоцтво за № 50103 на “рятувальний ранець для авіаторів з автоматичним викидним парашутом”, підтвержене французьким патентом № 438612. Проведені в червні 1912 р. випробування дали чудові результати.

“Так сталося, що чимало вихідців з України мусили жити, займатися винахідництвом, створювати культурні сенси у період перебування українських земель у Російській імперії. Імперські ідеологи використовували це, приписуючи видатних особистостей до своєї історії. І дотепер керманіч держави-окупанта Володимир Путін так само використовує це у гібридній війні проти України, проголошуючи гасло “єдиний народ”. Тривалий час, у темну добу бездержавності російська і радянська історіографія “ліпили” з багатьох видатних вихідців з України “вєлікїх рускіх учонїх”. Досі навіть на вітчизняних інтернет-сайтах можна надбати некоректні повідомлення про Гліба Котельникова з пропагандистським кліше “видатний російський винахідник”. Варто сьогодні наголосити, що у колї спілкування родини Котельникових були відомий український художник Микола Ярошенко й Леонід Позен – скульптор, автор полтавського пам'ятника зачинателю української літературної мови Іванові Котляревському. Цікаво, що головний винахід Котельникова з'явився після того, як у вересні 1910 року Гліб став свідком трагічної загибелі авіатора Левка Мацієвича – одного із засновників Революційної української партії, соратника Симона Петлюри”, – розповів Олег Пустовгар.

Відомий краєзнавець Борис Тристанов присвятив свій виступ постаті Левка Мацієвича – українського авіатора, громадсько-політичного і культурного діяча, учасника урочистостей з нагоди відкриття у Полтаві пам'ятника Іванові Котляревському (1903 р.).

Співробітники музею презентували експрес-виставку “Крилаті серця України. До ювілейних днів народження Г. Котельникова (150), І. Касяненка (135), С. Корольова (115)”.

Як розповіли музейники, батьки майбутнього винахідника народилися у Полтаві, де Гліб закінчив гімназію. Ще з дитинства грав на скрипці, любив співати, а також майструвати різні іграшки та моделі. Мріяв вступити до технологічного інститу-

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА” імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2022

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 66

на 1 місяць	28 грн 14 коп.	на півроку	152 грн 84 коп.
на 3 місяці	79 грн 42 коп.	на 11 місяців	276 грн 54 коп.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Павло МОВЧАН, Микола ТИМОШИК, Георгій ФІЛІПЧУК
Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК, Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”, 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

